

Møte fredag den 9. mars 2007 kl. 10

President: C a r l I . H a g e n

D a g s o r d e n (60):

1. Innstilling frå næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Øyvind Korsberg og Kåre Fostervold om tiltak for økt konkurranse i meierisektoren (Innst. S. nr. 135 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:17 (2006-2007))
2. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Svein Flåtten, Elisabeth Røbekk Nørve og Finn Martin Vallersnes om tiltak for å bedre rekrutteringssituasjonen i fiskeri- og skipsfartsnæringen (Innst. S. nr. 128 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:18 (2006-2007))
3. Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av avgjerd nr. 1720/2006/EF av 15. november 2006 om fastsetjing av eit handlingsprogram for livslang læring (Innst. S. nr. 130 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 36 (2006-2007))
4. Referat

Presidenten: Representanten Gunvor *Eldegard*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Jan Sahl vil fremsette et representantforslag.

Jan Sahl (KrF) [10:01:09]: Jeg har gleden av å fremme et representantforslag fra Dagfinn Høybråten, Dagrun Eriksen, Ingebrigt S. Sørfonn og meg selv om forsterket innsats og økt fokus på rassikring.

Presidenten: Representanten Bent Høie vil fremsette et representantforslag.

Bent Høie (H) [10:01:34]: På vegne av Ivar Kristiansen, Kari Lise Holmberg, Torbjørn Hansen og meg selv vil jeg fremme forslag om å fjerne Statens landsbruksforvaltnings mulighet til å fremme innsigelse i saker som er avgjort i fylkeslandbruksstyrene.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling frå næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Øyvind Korsberg og Kåre Fostervold om tiltak for økt konkurranse i meierisektoren (Innst. S. nr. 135 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:17 (2006-2007))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen – innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslår presidenten at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sigrun Eng (A) [10:03:07] (ordfører for saka): Dokument nr. 8:17-forslaget fra Framstegspartiet sine medlemmer i næringsfraksjonen, om tiltak for å auke konkurransen i meierisektoren, blir avvist av regjeringspartia. Eg vil her gi vår grunngeving for det, og reknar med at forslagsstillarane og mindretalet legg fram sin argumentasjon.

Representantforslaget er todelt. Dei ynskjer å få til ei ny marknadsordning for mjølk, der Tine ikkje skal ta hand om marknadsordninga. Dei ynskjer òg eit eigarmessig skilje mellom Tine Råvare og Tine Industri.

Forslaga er så vidløftige at det går mest ikkje an å ta dei på alvor. Den marknadsordninga som regjeringa Bondevik innførte i 2004, er vidareført under dagens regjering. Ho blei vedteken etter omfattande utgreiingar og høyringar frå alle partar. Eit grundig arbeid låg til grunn både frå ECON og frå Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning før avgjerda blei teken.

Også når det gjeld dette dokumentet som vi har til behandling her i dag, har det vore svært mange inne på høyring. Ingen av desse ynskte at Tine skulle bli fråteken rolla som marknadsregulator; tvert imot understreka dei viktigeheita av at nettopp Tine hadde den oppgåva. Det blir for meg eit paradoks når forslagsstillarane vil ha eit nytt uavhengig utval til å ta seg av denne rolla, når omkvedet alltid er for mange byråkratiske reguleringar og personar innan landbruket.

Stridens kjerne er meir takseringa og kapitalavkastninga av samvirkebedrifta Tine. Samvirkebedrifter har andre krav til avkastning enn kommersielle føretak. Det er ei kjend sak at Tine må ha ein overkapasitet i anlegga sine for å kunne ta imot mjølk når konkurrentane tek helg eller har påskeferie. Kua mjølkar som kjent sju dagar i veka. Dette er ei ulempe som det må takast høgd for.

Samvirke har òg andre landbrukspolitiske element i seg. Det er tryggleik og stabilitet for bonde og forbrukar med denne modellen. Dei har hente- og forsyningsplikt i heile landet til nokolunde like prisar.

Granskinga som har vore gjort av Tine Råvare og Tine Industri som mottakar og vidareforedlar på linje med konkurrentane, har aldri avdekt kryssubsidiering eller andre regelbrot. Påstandane er grunnlause. Tvert imot er det mykje som tyder på at forretningskonseptet til konkurrentane har langt fleire punkt ein kan setje fingeren på, jf. rapportar om manglande økonomistyring og andre manglar som har vorte avdekte i det siste.

Vi er alle svært opptekne av å kome fram til ei avklaring når det gjeld spørsmålet om verddivurdering. I brevet

til komiteen i denne saka gir statsråden uttrykk for det same. «Problemet» så langt har vore at ein ikkje har klart å finne den kompetansen som trengst, m.a. fordi alle har hatt ei rolle, anten hos Tine eller hos ein konkurrent.

Eg ynskjer å understreke at vi i Arbeidarpartiet ser fram til at takseringa blir ferdig, og at vi kan få ro om framtida innan mjølkesektoren. Det vil både Tine og private aktørar tene på. Alle treng å ha meir fokus på den daglege drifta framfor å leve eit liv i rettssystemet og uvis- sa. Utfordringane er langt større enn det denne saka dreier seg om. Internasjonale konsern som etter same lest som Tine er leiande i den norske marknaden, ynskjer gjerne draghjelp frå forslagsstillarane og andre for å splitte opp vårt store meierisamvirke. Regjeringspartia set foten ned for det.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:07:44]: Først vil jeg ta opp de forslagene som Fremskrittspartiet har fremmet enten alene eller sammen med andre partier.

Når det gjelder saksordføreren innlegg, vil jeg bare si at jeg synes det er imponerende at saksordføreren har fått med seg at kua melker sju dager i uken. Det har vi fått høre noen ganger fra saksordføreren i denne saken. Utover det finner jeg ingen grunn til å kommentere påstandene i saksordføreren innlegg, mange på sviktende grunnlag, om forslagsstillernes forslag.

Selv om det fortsatt er tidlig i debatten, tror jeg at jeg skal begynne med å konkludere. Etter debatten i dag står vi igjen med følgende resultat: Flertallet er ikke villig til å bidra til økt konkurranse i meierisektoren. Flertallet er ikke villig til å bidra med løsninger som kan gi Q-meieriene og Synnøve Finden langsiktighet i driften. Flertallet er ikke villig til å igangsette en rask og effektiv taksering av Tine, og flertallet ser ikke det kritiske i at Tine som kommersiell aktør også er markedsregulator.

Dette er en trist dag både for norske forbrukere og for alle som vet at konkurranse bringer verden fremover og gir oss som forbrukere bedre og rimeligere tilbud i butikkhyllene. Det må også være et tankekors for flertallet at enkelte av utfordrerne har sagt at hvis det ikke blir endringer i rammevilkårene, må de innstille driften.

Det er grunn til å spørre om flertallet i denne saken virkelig vil tilbake til den tiden da det kun var én stor aktør i meierimarkedet. Det er grunn til å stille spørsmål ved om flertallet virkelig mener at den konkurransen som vi har hatt på dette området, ikke har ført til at Tine har måttet skjerpe seg og forbedre seg selv og sine produkter. Svarene på disse spørsmålene burde være enkle, men det er grunn til å stille dem når man leser flertallets innstilling. Det å stille seg positiv til konkurranse innen denne sektoren, noe som flertallet gjør, er ikke det samme som å bidra til konkurranse. Da må man handle aktivt, og man må justere virkemidlene etter som situasjonen utvikler seg.

Det har lenge vært betydelig støy rundt rammevilkårene til meierisektoren, og selskapene varsler at dette vil fortsette dersom Stortinget ikke endrer en del av rammevilkårene. Da fortsetter vi å stå på stedet hvil, og Stortinget synliggjør sin manglende vilje til å bidra til økt konkurranse innen denne sektoren. Kanskje får stortingsfler-

tallet det slik som de vil, at noen av utfordrerne går dukken, slik at Tines markedsandeler igjen kommer tilbake til gamle høyder. Det er grunn til å minne om at det under høringen tydelig kom frem at det snart lyser et rødt lys for enkelte av selskapene.

Synnøve Finden har lenge krevd at det blir gjennomført en taksering av Tine. Dette har blitt trenert på politisk hold fra landbruksmyndighetene, og det er usikkert når en slik taksering kan gjennomføres. Til tross for at Synnøve Finden har fått støtte for sitt syn, både fra ekspertutredninger og i rettsapparatet, har ikke dette gjort noe særlig inntrykk på landbruksmyndighetene. Det har tatt usedvanlig lang tid for Landbruks- og matdepartementet å få satt i gang denne takseringen. Det er åpenbart at det er instanser i samfunnet som er kompetente til å foreta en slik taksering.

Etter at den nye markedsordningen ble innført i 2004, har det vært betydelig støy rundt ordningen. Det er nå på tide å gjøre endringer som bedrer ordningen. Derfor har Fremskrittspartiet foreslått at det nedsettes et nytt utvalg som skal se nærmere på de erfaringene man har gjort, og komme med forslag til justeringer. Det må ses nærmere på følgende forhold: kapitalgrunnlag og avkastningskrav for Tine, likeverdige geografiske ordninger, feil som er gjort i prisutredningsordningen, forutsigbare avgifter og tilskudd i sektoren, og hvem som skal ha ansvaret for markedsreguleringsordningen.

Jeg mener at denne saken også er tragisk for norske bønder. I dag er norske bønder helt fratatt mulighet for konkurranse om produktene deres. Dette er helt i strid med vanlig forretningsmessig tenkning. Alle produsenter ønsker seg at det er flere som konkurrerer om å få tak i produktene deres. På den måten blir produsentene sterke og kan ta mer ut av markedet. I stedet opererer norske bønder i et monopolistisk marked, der det kun er én avtaker for deres melk og til og med en statlig fastsatt pris. Dette er et fullstendig sosialistisk, gjennomregulert system, som ikke hører hjemme i et moderne samfunn.

Presidenten: Representanten Hans Frode Kielland Asmyhr har tatt opp forslagene nr. 1–6 i innstillingen.

Aud Herbjørg Kvalvik (SV) [10:13:12]: Landbruket er den mest politiske næringen i Norge, og innenfor landbruksnæringen er melkesektoren den mest politiske av dem alle.

Melkebøndene har et gjennomgående kanskje sosialistisk, men absolutt solidarisk system, i den forstand at melkeprisen til produsent er lik til alle, uavhengig av hvor i landet produksjonen skjer og uavhengig av omfang. Melkeprodusentene har parkert de vanlige markedslovene som ville ha favorisert store volum og nærhet til markedene. Denne løsningen er ikke i tråd med ideologien til høyrekreftene. Det er grunnen til at vi nå bruker tid på denne saken.

Høyresiden vil, slik jeg nå ser det, bruke nye millioner kroner på Synnøve Finden og Q-meieriene, de såkalt uavhengige aktørene, for å holde liv i en forfeilet konkurransestrategi – det er altså bedrifter som ikke klarer seg i kon-

kurransen mot Tine. Derfor vil jeg gjenta det som saksordføreren sa, at ingen av høringsinstansene ønsker å ta fra Tine rollen som markedsregulator. Av partiene er det bare Fremskrittspartiet som mener at det ville ha vært lurt. For også partiet Høyre ser at det er fordelaktig at det er én aktør som har oversikt over produksjon og behov – eller tilbud og etterspørsel, om dere vil. Det gjør meg både glad og lett.

Hvordan skulle vi ha kunnet forsvare at melkebiler hadde gått i flere parallelle løp langs veiene våre? At det finnes én aktør som sitter med en sånn oversikt og kontroll, er jo heller ikke uvanlig i landet vårt. Vi ser det samme f.eks. når det gjelder strømforsyning. Det er også en slags parallell i fiskeriene, hvor Råfisklaget har en veldig sentral rolle.

Fremskrittspartiet stoler ikke på at melkeprisen ut fra Tine Råvare til konkurrenten er rett. Det har jeg notert meg. Her vil SV si at vi er enig i saksordføreren framstilling, og at vi ellers har full tillit til at landbruks- og matministeren vil håndtere dette spørsmålet på en god måte og til beste for landet.

Jeg vil hevde at dagens Tine både er konkurransedyktig og står for et utvalg og en kvalitet som alle partiene ønsker seg – og som alle forbrukerne ønsker seg. Vi har en kollektivt eid bedrift som konkurrerer ut dem som nå har hatt ti år på seg til å vinne markedet og kundene. Jeg kan skjønne at dette ødelegger humøret til dem som har klokkertro på konkurransens fortreffelighet. Derfor må det være lov å si at dette har vært et kostbart eksperiment, der statsstøtte i millionklassen har gått til å holde liv i konkurransen for disse såkalte uavhengige aktørene.

Det vi ser nå, er at de økonomiske tyngdelovene gjelder. Det er også historien om hva lang erfaring, kompetanse og solidaritet kan gi av resultater. Tine som en stor aktør har vært igjennom tøffe tak. Det har vært nedlegging av anlegg og strømlinjeforming, og det har vært støy og tunge runder for mange. De har også måttet ha blikket festet på bunnlinjen. Men det har resultert i en effektiv, solid organisasjon som arbeider til beste for den norske forbrukeren og for bonden.

Konkurransen i meierisektoren kan etter mitt syn avlyses. Vi har en vinner. SV støtter flertallets innstilling, som går på at vi avviser forslaget fra Fremskrittspartiet.

Torbjørn Hansen (H) [10:17:17]: Stortinget vedtok for snart ti år siden at det skal legges til rette for konkurranse på foredling av meierivarer. Dette har flere private aktører tatt på alvor og lagt til grunn for betydelige investeringer og etablering av meierivirksomhet i Norge.

Jeg mener at Stortinget gjorde et godt vedtak for snart ti år siden. Det er liten tvil om at konkurranse på meieriområdet er et gode – både for bøndene, for industrien og for forbrukerne. Melkeprodusentene får økt konkurranse om foredling av de råvarer som de produserer, og det blir økt innsats for markedsføring og salg av meierivarer. Monopolisten Tine får konkurranse og dermed et press på seg til å redusere kostnader og øke innovasjonstakten. Konkurranse innenlands gjør Tine bedre i stand til å møte

framtidig konkurranse fra utenlandske og tyngre aktører i meierisektoren i Europa. For forbrukerne er det selvfølgelig åpenbart en fordel at det er alternativer å velge mellom. Det gir større mangfold, bedre kvalitet og lavere priser. Konkurranse i meierisektoren er dermed som et kindeegg: tre gode ting på én gang.

Bakgrunnen for forslaget som vi behandler i dag, er et ønske om å skape mer likeverdige konkurransevilkår i meierisektoren. Dette er et ønske og en målsetting som Høyre støtter 100 pst. Når vi ikke støtter forslaget om å frata Tine rollen som markedsregulator, er det fordi dette er unødvendig for å oppnå konkurranse på like vilkår i meierisektoren. Markedsordningen for melk er et av fundamentene for melkeproduksjon i Norge slik den foregår i dag. Det er teknisk mulig å organisere en markedsordning utenfor Tine-systemet. Men etter min mening er dette lite rasjonelt økonomisk sett, fordi man da får en dårligere utnyttning av anlegg og infrastruktur. Det går fint an å oppnå likeverdige konkurransevilkår i meierisektoren og en modernisering av jordbrukspolitikken uten å fjerne markedsordningen for melk.

Det er gledelig at en samlet komite slår fast at det fortsatt er et mål å legge til rette for konkurranse i meierisektoren. Det gir en gnist av håp til de aktørene som hadde tillit til Stortingets vedtak for ti år siden.

Dessverre er ikke tonen i innleggene fra saksordføreren og fra representanten fra SV langs de samme linjer, og det viser noe av dobbeltkommunikasjonen som har vært i denne saken.

Intensjonen i stortingsvedtaket for ti år siden er altså ikke oppfylt. Det er åpenbare feil og mangler i de regulatoriske rammene rundt konkurransesituasjonen for melk. For det første har Tine en helt dominerende markedsposisjon. Det finnes knapt noen næring i landet hvor en aktør har så dominerende markedsposisjon.

Høyre mener derfor at det regnskapsmessige skillet mellom Tine Råvare og Tine Industri ikke er godt nok for å sikre økonomisk uavhengighet mellom Tine som markedsregulator og Tine som konkurrent til de uavhengige aktørene. Derfor foreslår vi i innstillingen et eiermessig skille mellom Tine Industri og Tine Råvare. Oppdelingen av virksomheten på eiermessig basis må skje på en måte som ivaretar bøndenes økonomiske interesser, også som eiere i markedsreguleringsvirksomheten.

Det største problemet for konkurransen i meierisektoren er imidlertid at markedsordningen for melk systematisk diskriminerer de uavhengige aktørene til fordel for den største aktøren, Tine. Markedsordningen er et komplisert økonomisk system, og dessverre er det slik at detaljer i dette systemet i stor grad avgjør lønnsomheten både i Tine og hos de uavhengige meieriaktørene – Synnøve Finden og Q-meieriene.

Her er det slik at flere faglige utredninger ganske kategorisk slår fast at det pågår en grov og systematisk økonomisk forskjellsbehandling av de uavhengige aktørene. I november i fjor presenterte ECON og en ekspertgruppe sammensatt av økonomiprofessorer fra både BI og Norges Handelshøyskole grundige utredninger av konkurransevilkårene i meierisektoren. Da ble det påvist flere åpen-

bare feil i markedsordningen. Samtlige feil går i Tines favør. Det går altså i monopolistens favør.

Det sier litt om Regjeringens holdning i denne saken når disse utredningene blir møtt med en noe kryptisk pressemelding fra Landbruks- og matdepartementet, hvor statsråden uttaler at dette er kjent stoff.

En av de mest alvorlige svakheter ved systemet er at Tine ikke er blitt taksert. Fastsettelse av kapitalkostnader i markedsordningen for melk er avgjørende for å gi de uavhengige aktørene like konkurransevilkår. Verdivurderingen av Tine skulle vært ferdig i fjor høst. Per i dag er verdivurderingsarbeidet så langt jeg kjenner til, fortsatt ikke påbegynt. Her er det grunn til å sette spørsmålsteget ved troverdigheten til Regjeringen og regjeringspartiens påståtte ønsker om konkurranse i meierisektoren.

Det påstås at taksering er en komplisert jobb. Dette er svært lite troverdig. Hundrevis av selskaper i Norge blir verdsatt hvert eneste år, og verdsettelse er en betydelig profesjon både i finansmarkedet, i konsulentnæringen og i takseringsbransjen. Det er utvilsomt at dersom viljen hadde vært til stede, hadde verdien av Tine vært fastsatt for lenge siden.

Uansett er det påvist mange feil i markedsordningen som kunne vært rettet opp raskt og enkelt av Regjeringen, og hadde viljen vært til stede, hadde dette problemet vært løst.

Jeg mener at håndteringen av konkurranse i meierisektoren er et trist kapittel i nærings- og konkurransepolitikken.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [10:22:44]: Kristeleg Folkeparti sitt syn på forslaga frå Framstegspartiet om meir verksam konkurranse i meierisektoren kan kort framstillast slik: Dei konkrete forslaga bør fort leggjast til side, men sjølve problemstillinga er det viktig å ta fatt i.

Det er knapt nokon i det politiske liv, utanom Framstegspartiet, og knapt nokon i næringa som har særleg tru på å overføra ansvaret for marknadsregulering frå Tine og til ein ny offentlig aktør – ein aktør som samtidig ikkje skal driva produksjonsverksemd. Dei aller, aller fleste er einige om at det er nødvendig med marknadsregulering for å sikra dei politiske måla som landbruksdrifta er eit kjerneverkemiddel for å nå.

Det er nok mogleg med eit system der marknadsregulering ikkje vert gjennomført av den aktøren som har desidert best innsyn i marknaden og kontroll over mesteparten av produksjonsvolumet, men det ville garantert vera meir kostbart, både for samfunnet og for skattebetalarane. Den ekstra børa er Framstegspartiet åleine om å gå inn for.

For Kristeleg Folkeparti er det viktig å understreka: Me er einige i målet om verksam konkurranse i meierisektoren, men me er minst like – ja, endå meir – opptekne av målet om å leggja til rette for landbruksdrift over heile landet, først og fremst på grunn av den betydninga næringa har som motor for levande bygdesamfunn. Samvirke-modellen har vore ein berebjelke for å sikra dette. Me ønskjer ikkje å vera med på å svekkja denne modellen, verken med små eller med store steg.

I eit system med Tine som dominerande aktør og marknadsregulator skjønar me likevel at spørsmålet kan reissast om Tine greier å setja eit godt nok skilje mellom forretningsdrift og reguleringsverksemd, eller om dei nyttar marknadsrett og eit komplisert og detaljert prissystem til å pressa dei små aktørane.

Uavhengig av om Tine faktisk forsøker på dette eller ikkje, vil det lett kunna reissast mistanke om det og dermed skapast ein kime til vedvarande uro om verkemiddelbruken. Difor stolar Kristeleg Folkeparti på at Landbruksdepartementet gjennomfører den varsla takseringa av Tine så snart som råd er. Ein føresetnad er sjølvstøtt at arbeidet gjev så detaljert innsyn som den vidare bruken av resultatet krev. Me har tillit til at landbruksministeren ønskjer det same, og finn difor ikkje grunn til å påleggja dette gjennom eit eige forslag.

Kristeleg Folkeparti meiner òg at det hadde vore på sin plass med ein ny gjennomgang av konkurranseforholda, ikkje minst med tanke på debatten om omstillingsstøtte til dei uavhengige aktørane. I budsjettdebatten i haust stod me saman med dei øvrige opposisjonspartia om eit slikt forslag, og det var tidsett til revidert nasjonalbudsjett i år. Me trur at Regjeringa hadde gjort klokt i å følgja dette rådet. Lat meg presisera at for Kristeleg Folkeparti var den premissen som stod i dette framlegget, viktig, nemleg at dei overordna måla for landbrukspolitikken skal stå fast. Når våre kollegaer i opposisjonen no fremjar dette forslaget på nytt, men har utelate denne viktige premissen, kan me ikkje vera med som forslagsstillar.

Me konkluderer, på same måten som regjeringspartia og Venstre, med at forslaget frå Framstegspartiet ikkje vert vedteke.

Lars Peder Brekk (Sp) [10:26:53] (komiteens leder): Jeg er glad for at et stort flertall i Stortinget på nytt plasserer Fremskrittspartiet der de bør være, alene og forlatt, i spørsmål som er viktige for norsk landbrukspolitik. Ingen av høringsinstansene støtter Fremskrittspartiets forslag om å frata Tine rollen som marknadsregulator. At selv ikke selskapene som Fremskrittspartiet sier de støtter, kan finne noe slags fornuft i dette forslaget fra Fremskrittspartiet, beviser og understreker alenegangen. Og det er bra. Det er bra fordi det på nytt viser at Fremskrittspartiets medisin for norsk landbruk heller ikke av de kommersielle aktørene ses på som gagnlig politikk for det norske samfunnet som helhet.

Fremskrittspartiets arbeid i Stortinget viser at det ikke er kampen for konkurranse eller for forbrukernes interesser som er det viktigste for dette partiet, ei heller kampen for bedre vilkår for noen bedrifter innenfor landbruksbasert næringsmiddelindustri. Nei, Fremskrittspartiets hovedmål er kampen mot norsk landbruk, mot norske bønder og mot norsk landbruksbasert samvirkeorganisering. Det har gått igjen, og tar jeg ikke feil, vil det fortsatt gå igjen når det gjelder Fremskrittspartiets politikk.

Så godt som all politikk handler om avveininger mellom ulike mål og hensyn, og en må håndtere målkonflikter. Landbrukspolitikken er selvsagt ikke noe unntak her. Det er grunnleggende ABC at det er og kan være mål-

konflikter. Stortinget ønsket for ti år siden ikke kun konkurranse i meierisektoren, overordnet alle andre hensyn. Det ville i så tilfelle vært veldig enkelt å følge opp. Utgangspunktet var at Stortinget ønsket å legge til rette for økt konkurranse. Målet om konkurranse på åpne og sammenlignbare, og også like, vilkår kom i tillegg til landbrukspolitikkenes øvrige mål. Stortinget vedtok ingen endringer for øvrig i lys av det. Målene om bl.a. å opprettholde produksjon, miljø, landbruk over hele landet – distriktspolitikk – og inntektsutvikling for bøndene ble videreført. Målet om å legge til rette for økt konkurranse innenfor meierisektoren var altså et mål i tillegg til de øvrige målene.

Vi har ca. 4 000 samvirkeforetak i Norge, praktisk talt innenfor alle slags bransjer. Noen er store, og noen er små. Vi har store i forbrukersamvirket, vi har store innenfor landbruket, innenfor skogsamvirket, innenfor kjøtt-samvirket og innenfor innsatsvarer.

Vi har store meierisamvirker i våre nære naboland. Danske MD Foods hadde en andel av råvaren på 90 pst. i Danmark før de fusjonerte med svenske Arla, som hadde en andel på 65 pst. i Sverige. Det ble Arla Foods, som også konkurrerer i det norske markedet. Tilgangen på råvare har vært regulert ved kvoter av EU like lenge som i Norge, og innebærer kvoter for hvert enkelt land, herunder Sverige og Danmark. Riktignok er det langt større importkonkurranse. Vi har meierisamvirke i Canada som konkurrerer side om side med private. Også i Canada er tilgangen på råvare regulert ved kvoter. I tillegg har en også der en prisutjevningsordning som i prinsippet er lik den norske.

Da må vi slå fast at det ikke for noe annet samvirke i Norge eller for noe annet meierisamvirke i verden er reist et prinsipielt spørsmål som handler om at det ikke er mulig å konkurrere med et samvirke uten at samvirkets verdier og egenkapital prises ut fra en markedsvurdering. Det er helt særskilt i dette tilfelle, og det er helt spesielt at det legges til grunn for en diskusjon om konkurranseforholdene.

Vi må altså akseptere at det er forskjell på eierformen samvirke og et aksjeselskap. I et samvirke er det medlemsnytte som er målfunksjonen. Kapitalavkastning er i seg selv ikke noe mål. Sikkerhet for leveranser kan f.eks. for de fleste melkeprodusenter være langt mer relevant.

Fremskrittspartiet synes å mene at meierisamvirket skal verdsettes etter en alternativverdi, og råvareprisen skal renses for «patronasje». Det må bety at Fremskrittspartiet mener at meierisamvirket skal måles etter en helt annen – og sannsynligvis snevrere – målfunksjon enn det eierne og medlemmene selv faktisk har som målfunksjon, altså den totale medlemsnytt.

Flertallet i komiteen, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, slår på nytt fast at økt konkurranse innenfor melkesektoren ikke skal føre til lavere produsentpris. Det innebærer at løsninger på konkurranse situasjonen i melkemarkedet må sikre jordbruksavtalens målpris, og skal forstås slik at målprisen ikke skal reduseres som følge av tilrettelegging for like konkurransevilkår i foredlingsleddet. Det er viktig.

Like viktig er det at et flertall slår fast at markedsordningen for melk må utformes slik at en tar hensyn til og aksepterer fullt ut at samvirker og kapitalselskaper har ulike mål for sin aktivitet. Samvirke har en bredere medlemsnytte som mål. Det skal erkjennes og hensyntas når det skal gjennomføres en verdivurdering av Tine. Både Tines samvirkeorganisering og de landbrukspolitiske oppgaver som et flertall har støttet opp om, er en del av dette.

Leif Helge Kongshaug (V) [10:32:39]: Konkurranse er et viktig demokratisk redskap. Det sikrer borgerne valgfrihet, og det sikrer økt åpenhet og innsyn i ellers lukkede prosesser. Derfor har det vært viktig og riktig at det de siste årene har oppstått en reell konkurranse på alle viktige meieriprodukter.

Spørsmålet er om det er behov for ytterligere tiltak for å øke konkurransen. For Venstre er det viktigste å sikre at den konkurransen som nå er etablert, videreføres både gjennom økonomiske virkemidler der det er nødvendig, og gjennom et godt regelverk som aktørene har tillit til. Derfor ber vi sammen med Høyre og Fremskrittspartiet Regjeringen legge fram en ny vurdering av konkurranseforholdene i meierisektoren i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, som kommer om kort tid. Spesielt er det viktig å se på om det er nødvendig med bedring av vilkårene.

Det er ingen tvil om at det å etablere konkurranse på et område hvor det gjennom årtier har vært en monopolsituasjon, tar tid, og det er uten tvil krevende for konkurrenten. Det er også åpenbart at en monopolist har hatt fordeler av å bygge seg opp uten konkurranse og å tilpasse seg en framtidig konkurranse. Derfor mener Venstre at det er riktig at det i en overgangsperiode gis økonomiske fordeler til de aktørene som gjør den vanskelige jobben det er å sørge for konkurranse mot en etablert monopolist. I dette tilfelle gjelder det ikke minst for Q-meieriene, som har utfordret Tines monopol på konsummelkområdet.

Jeg tenker her både på ordningen med spesiell kapitalgodtgjørelse og ordningen med ekstra distribusjonstilskudd. Til sammen utgjør dette relativt stor summer, anslagsvis kanskje 30–40 mill. kr bare for ett år. Når enkelte, det være seg aktører eller politikere, påberoper seg likhet, er det viktig ikke å glemme at nettopp slike særordninger eksisterer og synes helt nødvendige også i kommende år.

Fastsettelse av kapitalkostnader i markedsordningen for melk er sammensatt og komplisert. Det en ikke må glemme i den sammenhengen, er forskjellen på forventet avkastning av kapital i et aksjeselskap og et samvirkeforetak. Det ble foretatt en grundig utredning og gjennomført omfattende høringer av den forrige regjeringen før en til slutt fastsatte regelverket for den nye markedsordningen med virkning fra 2004.

Venstre mener at det er bare Tine som på en effektiv måte er i stand til å være markedsregulator i dagens system. Noen hevder det er en fordel for Tine, men den fordel kan en absolutt sette spørsmålsteget ved all den tid Tine selv ved flere anledninger har uttrykt ønske om å fra tre rollen som markedsregulator.

Det som er problemet, er at markedsordningen for melk er svært komplisert, og det råder mangel på tillit til ordningen fra aktørenes og mange andres side. Derfor mener Venstre det er viktig at det foretas en løpende vurdering av ordningen, og at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med sin vurdering i revidert budsjett.

Det er viktig at en ikke bare i prinsippet er opptatt av konkurranse innenfor landbrukssektoren, men at en også viser det i praksis. Flere saker den siste tiden viser at Regjeringen dobbeltkommuniserer på nettopp det området.

Jeg kan ikke gå inn på de ulike enkeltsakene, men har likevel lyst til å nevne én. Det er håndteringen av forespørselen fra Q-meieriene om omstillingsstøtte til Gausdalmeieriet gjennom våren og sommeren 2006. Min påstand er at hadde viljen vært til stede, hadde en funnet en løsning. I stedet valgte Regjeringen først å skylde på tidspunktet for søknaden, for dernest å sende søknaden over til Innovasjon Norge med den åpenbare viten at det ikke ville føre fram. Dette bekreftes også i brev fra statsråden til Lars Sponheim datert 20. november i fjor, hvor det framgår at statsråden og departementet nærmest har vært et ekspedisjonskontor for søknaden uten vilje til å gå inn i sakens realiteter.

Skal man lykkes med å etablere varig konkurranse også innen melkesektoren, er de politiske signalene som illustrerer viljen, avgjørende. Her er det viktig at Regjeringen ikke sender feil signaler.

Derfor er det av fundamental betydning at Regjeringen foretar en vurdering av ordningen og foreslår nødvendige endringer som gjør at ordningen er bærekraftig over tid, og dermed også inngir den nødvendige tillit.

Statsråd Terje Riis-Johansen [10:37:57]: Jeg er glad for at Stortinget ser ut til å avvise forslaget fra Fremskrittspartiet om å snu opp ned på den norske landbrukspolitikken gjennom å frata Tine rollen som markedsregulator og nedsette nok et utvalg for å utrede generelle forhold innenfor markedsordninga for melk. Som det framgår av innstillinga, var det ingen av høringsinstansene som støttet Fremskrittspartiets forslag om å frata Tine rollen som markedsregulator. At ikke engang de aktørene Fremskrittspartiet selv sier de ønsker å støtte, er enig i dette forslaget, synes jeg Fremskrittspartiet bør merke seg.

Så må jeg også si at jeg heller ikke kjenner igjen Fremskrittspartiet tradisjonelle retorikk når konsekvensene av forslagene deres er:

- flere utvalg
- flere utredninger
- og – ikke minst – flere oppgaver lagt til staten

Det er behovet for det motsatte jeg mener å høre fra Fremskrittspartiet i andre sammenhenger.

Det eneste alternativet til at Tine skal være markedsregulator, er i praksis at staten selv tar på seg denne oppgaven. Det er i så fall første gang jeg har opplevd at Fremskrittspartiet er for at staten skal ta på seg flere oppgaver med å regulere næringslivet, som medfører økte administrasjonskostnader og flere ansatte i landbruksbyråkratiet.

Markedsreguleringsformålet er å sikre bonden og forbrukeren stabil avsetning og pris. Gjennom markedsreguleringa har jordbruksnæringa tatt på seg ansvaret for eventuell overproduksjon, og samvirkeselskapene er pålagt oppgaven som markedsregulator for å kunne gjennomføre dette. Det er som følge av at Tine har denne markedsregulatorrollen at staten kan pålegge Tine mottaks- og forsyningsplikt, som er en helt sentral forutsetning for at vi kan ha konkurranse i meierisektoren. Tines omfattende forsyningsplikt er avgjørende for å sikre konkurrentene god tilgang på råvare. Uten melken som Tine plikter å levere til sine konkurrenter, er det ikke gitt at f.eks. Synnøve Finde kunne produsere og selge det antall kilo ost de gjør i dag.

Jeg er glad for at komiteens flertall stadfester målet om at vi skal legge til rette for konkurranse innen foredling av melkeprodukter. Det er samtidig viktig, som komiteen påpeker, at dette må gjennomføres innenfor en landbrukspolitisk helhet. Komiteen bekrefter det som tidligere er sagt om at det å legge til rette for konkurranse på foredlingsleddet ikke skal gå på bekostning av bonden og de priser som bonden skal leve av. Hensynet til konkurransen i foredlingsleddet skal med andre ord ikke gå på tvers av de landbrukspolitiske målsettingene eller bondens inntekt.

Jeg har spesielt merket meg at et flertall i komiteen legger vekt på at aksjeselskap og samvirker er ulike selskapsformer. I landbrukspolitikken er samvirkene et sentralt virkemiddel fordi de har bred medlemsnytte som sitt formål, i motsetning til aksjeselskapenes krav om høyest mulig avkastning på investert kapital. Tine har gjennom landbrukspolitikken blitt pålagt viktige samfunnsoppgaver, og selskapets eierform gir en annerledes profil på den avkastninga eierne forventer av selskapet. Dette er også kommentert i proposisjonen om lov om samvirkeforetak, som Stortinget nå har til behandling.

Melkesektoren er avhengig av en fortsatt bærekraftig konkurranse som baserer seg på et system som er administrativt forsvarlig. Jeg kan forsikre om at jeg jobber videre med å legge til rette for konkurranse på like vilkår i markedsordninga for melk. Jeg er imidlertid ikke opptatt av å bruke mer ressurser på generelle utredninger, slik Fremskrittspartiet ønsker, men understreker at Regjeringa kontinuerlig arbeider med tiltak for å forbedre markedsordninga for melk.

Også av det siste innlegget her nå kunne en få inntrykk av at det ikke ble gjort noe på dette området. Jeg kan i så måte vise til det som Stortinget allerede er informert om, nemlig at distribusjons- og innfraktilskuddene i prisutjevningsordninga nå blir gjennomgått av en partssammensatt arbeidsgruppe. Denne gruppa har frist til 15. mars, altså i neste uke.

Landbruks- og matdepartementet jobber også med å gjennomføre en omfattende og uavhengig verddivurdering av Tine, slik vi har omtalt i St.prp. nr. 1 for 2006-2007. Som kjent lot forrige anbudsrunde seg ikke fullføre. Det er viktig i denne sammenhengen at vi får de beste fagfolkene til å gjøre jobben. Derfor legger jeg opp til at anbudsutlysninga ikke begrenser tilfanget av kompetente fagmiljøer som kan levere tilbud. Jeg legger opp til å lyse ut et

oppdrag i hele EØS-området, uten å legge noen begrensninger på hvem som kan levere tilbud.

Et flertall i komiteen legger til grunn at markedsordninga for melk må utformes slik at en tar hensyn til at samvirker og aksjeselskaper har ulike mål. Derfor er det helt nødvendig at Tines samvirkeform og landbrukspolitiske oppgaver tas hensyn til i den verdivurderinga som skal foretas. En verdsetting av Tine som om Tine hadde vært et aksjeselskap, vil ha begrenset verdi for den videre utforminga av reguleringene på dette området. Vi må med andre ord ta hensyn til landbrukspolitikken, som det har vært allmenn enighet om, når vi skal gjøre verdivurderinger av Tine.

Det er viktig at vi fortsetter arbeidet med å sikre forutsigbarhet og ro i melkemarkedet framover. Det vil være et viktig og nødvendig bidrag til å kunne utvikle landbruket i Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:43:15]:

Det har i det siste året vært betydelig støy rundt ordningene i meierimarkedet, og min oppfatning er at dette har også statsråden og Landbruksdepartementet i stor grad bidratt til. Vi har jo den kjente saken hvor en byråkrat i Landbruksdepartementet lovt Q-meieriene omstillingsstøtte. Det var mangelfull kommunikasjon fra Landbruksdepartementet når det gjaldt den saken. Der bidrog Landbruksdepartementet til uklarheter istedenfor å klare opp. I tillegg har Landbruksdepartementet ikke klart å få gjennomført takseringen av Tine, som har vært lovt veldig lenge.

Så mitt spørsmål til statsråden er: Vil han nå bidra til å få dempet denne støyen ved f.eks. nå i løpet av våren å få gjennomført den takseringen av Tine som han har lovt?

Statsråd Terje Riis-Johansen [10:44:24]: Jeg synes det var to ualminnelig dårlige eksempler som representanten Kielland Asmyhr her tar fram med hensyn til at en ikke skulle ønske å få konkurranse i melkemarkedet.

Når det gjelder forholdet til Q-meieriene og den søknaden som det ble henvist til, ble det – som jeg har orientert Stortinget om utallige ganger før – oppfordret til å sende en søknad. Søknaden kom ikke, og da var det heller ikke mulig i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i fjor å gjøre noe med den saken.

Når det gjelder spørsmålet om verdivurdering av Tine, ble det satt i gang en runde på det i fjor. Det kom inn to aktuelle søkere som begge ble ansett ikke å være aktuelle på grunn av bindinger til aktørene i markedet. Jeg regner med at Fremskrittspartiet også er enig i at det ikke ville vært hensiktsmessig å starte en slik verdivurdering når det var uklarhet om grunnlaget for de kandidatene som eventuelt skulle gjøre jobben. Vi jobber nå – og er i innspurten – med forsøk nr. to for å få dette til. Min intensjon er definitivt å få dette til.

Torbjørn Hansen (H) [10:45:33]: Jeg vil gjerne følge opp statsrådets svar på representanten Asmyhrs spør-

mål om søknaden fra Q-meieriene om omstillingsstøtte. Statsråden uttalte at det ikke kom en søknad innen revidert budsjett 2006, og derfor var det ikke mulig for Regjeringen å gi den type støtte som man hadde lovt Q-meieriene. Det er jo en veldig underlig begrunnelse, for man behandler jo budsjettet hvert halvår. Budsjettet behandles om høsten og senere i revidert, og det er lett å legge inn den type støtte hvis det er politisk vilje til det. Nå kom det jo en søknad fra Q-meieriene etter at revidert budsjett var framlagt, som statsråden fikk på sitt bord.

Hva er det som gjør at Regjeringen ikke kan behandle en slik søknad i god tid før statsbudsjettet og innvilge den, dersom det er slik at en har ønske om å gi den type støtte til Q-meieriene?

Statsråd Terje Riis-Johansen [10:46:28]: Jeg tror ikke jeg har noe behov for å utdype vurderingene rundt de søknadene mer enn hva jeg har gjort i Stortinget uttallige ganger tidligere. Hvis det er opposisjonens hovedankepunkt mot Regjeringas håndtering av konkurransen i melkemarkedet, er jeg i alle fall relativt lite bekymret. Vi hadde en situasjon i forbindelse med denne søknaden, som jeg har sagt uttallige ganger, og det var en prosess der Q-meieriene ble oppfordret om å sende en søknad i forbindelse med budsjettprosessen våren i fjor. Det ble ikke gjort. Når Q-meieriene valgte å ikke gjøre det, er det en vurdering og en konklusjon som de tok. Jeg har ikke noen kommentar utover det.

Leif Helge Kongshaug (V) [10:47:16]: Den forrige Regjeringen prøvde på ulike måter å legge til rette for økt verdiskaping, og stimulerte til det gjennom en forenkling av regelverk og forskrifter, for på den måten å stimulere til gründervirksomhet. Et vellykket tiltak var bl.a. å åpne for å produsere ost av egen melk utover fastsatt kvote. Skal en slik produsent nå produsere mer ost, må han kjøpe melken av Tine. Kan statsråden tenke seg å videreutvikle denne vellykkede ordningen slik at f.eks. en osteprodusent i tillegg kan kjøpe melk fra en nabo, utover kvote, slik at det kanskje til slutt blir en liten småbedrift på landsbygda, nettopp basert på slike landbruksprodukter?

Ellers er det interessant å legge merke til innlegg fra regjeringens partienes side. SVs innlegg må vel oppfattes som at det ikke ønskes konkurranse i meierisektoren. Da er mitt spørsmål: Tar statsråden avstand fra signalene fra sin regjeringspartner om at det ikke ønskes konkurranse i melkesektoren?

Statsråd Terje Riis-Johansen [10:48:25]: Jeg kan gjenta det jeg sa i mitt innlegg, og som jeg tror jeg har sagt i Stortinget en del ganger tidligere, at det å sørge for en god konkurranse i melkemarkedet er Regjeringas ambisjon. Vi jobber ut fra det. Vi har også videreført de tiltakene som har vært satt i verk av tidligere regjeringer på dette området. Vi har, i motsetning til hva en kanskje kan få inntrykk av i noen debatter i Stortinget, ikke foretatt noen reverserende tiltak for å redusere konkurransen i melkemarkedet. Så vi skal ha en sunn og god konkurranse i melkemarkedet. Det kan jeg forsikre representanten Kongshaug om.

Når det gjelder spørsmålet om kvoter til gründere i forbindelse med osteproduksjon osv., mener jeg vi har sett mange gode eksempler på at det har fungert med denne type tiltak. Så er det samtidig en avveining i forhold til det generelle kvotesystemet om i hvilken grad en gjør unntak i ordninga, som kan bidra til å skape problemer for den totale løsninga på kvoteordninga. Det er hensyn som må avveies. Men de tiltakene som er satt i verk, mener jeg har hatt en positiv effekt.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:49:40]: Jeg kunne godt tenke meg å høre om statsråden mener at Q-meieriene og Synnøve Finden har en positiv funksjon i meierimarkedet, eller om det bare er Tine for alle penge, at det er Tine som skal være den store drivkraften i meierimarkedet.

I tillegg kunne jeg godt tenke meg å spørre melkebonden Riis-Johansen om han mener at bøndene også kan være tjent med at det kan være flere aktører som ønsker å være avtaker av de produktene som bøndene produserer, eller om bøndene er tjent med en monopoltilstand hvor det bare er én aktør som er interessert i produktene deres. Det kunne være interessant å høre hvilket syn landbruksministeren og melkebonden Riis-Johansen har på det.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at det kun er statsråd Riis-Johansen som møter her i Stortinget – melkebonden møter ikke her.

Statsråd Terje Riis-Johansen [10:50:49]: Jeg deler til fulle presidentens vurdering i denne saken.

Jeg tror det er grunn til å minne representanten Asmyhr om at det nok er en noe unyansert framstilling av innkjøp/monopolist-problemstillinger som her kommer fram. En stor del av melkebøndene i Norge har valgt å organisere seg i et samvirke for på den måten å kunne være sterke i videreforedlinga av sine produkter. Dette er ikke noe som er pådyttet noen. Det er noe som har grodd fram med utgangspunkt i et ønske fra bøndene selv.

Når det gjelder forholdet til Q-meieriene og Synnøve Finden, har jeg bare ett svar på det: Jeg ønsker konkurranse i melkemarkedet. Jeg synes det er bra at vi har aktører som Q-meieriene og Synnøve Finden. Myndighetene bidrar i betydelig grad, bl.a. gjennom konkrete støtteordninger til Q-meieriene, slik at Q-meieriene også skal kunne operere i framtida.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [10:52:04]: I innlegget mitt var eg innom det forslaget som Kristeleg Folkeparti var med på i budsjettet, om å be om ei ny vurdering av konkurranseforholda i meierisektoren, med det utgangspunktet at dei overordna måla for landbrukspolitikken skal stå fast, og at landbrukssamvirket framleis skal ha ei dominerande aktørrolle i marknaden.

Mitt spørsmål til statsråden er: Ser han på dette som ein nyttig veg å gå? Tek han dette med i sine vurderingar om ei framtidretta utvikling i landbruket, og kan han kanskje tenkja seg å leggja fram ei ny sak om vurdering av konkurranseforholda?

Statsråd Terje Riis-Johansen [10:52:49]: Som jeg sa i mitt innlegg, har vi en kontinuerlig vurdering av det representanten Sørfonn her etterspør. Som jeg bl.a. viste til i mitt innlegg, har vi nå en gjennomgang av en vesentlig del av fraktordninga innenfor dette systemet. Det er nettopp for hele tida å se på om det er noe som kan gjøres for å forbedre en viktig ordning for norsk melkesektor.

Så jeg ser ikke poenget med å sette i gang et større byråkratisk arbeid for å gjøre en jobb som kontinuerlig blir gjort på område etter område innenfor denne sektoren. Vi skal bidra til at vi har en sunn og god konkurranse på dette området, og kontinuerlig evaluere virkemidlene på det området.

Presidenten: Replikkkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:53:59]: Markedsordningene i jordbruket skal gi god markedsbetjening. Mat er basisgode, og melk og melkeprodukter er en vesentlig del. Det er bra at vi får en debatt om sentrale ordninger i landbrukspolitikken. Dette er viktig både for forbruker og bonde, og jeg vil understreke at dette ikke må overlates til de lukkede prosesser. Slik sett er jeg glad for at Fremskrittspartiet er opptatt av melkemarkedet, men enda mer glad for at Fremskrittspartiets forslag blir klart avvist.

Ved behandling av denne saken er det igjen stadfestet at det er et breit politisk flertall og alle involverte markedsaktører, inkludert Synnøve Finden og Q-meieriene, og alle organisasjoner, inklusiv Næringsmiddelbedriftenes Landsforening i NHO, støtter at Tine fortsatt skal ha rollen som markedsregulator. Når vi har et system med tollvern, makspriser på melk som målpris fastsatt av Stortinget, og at bonden betaler markedsreguleringa gjennom omsetningsavgift, er det ingen andre som kan ha ansvaret for markedsreguleringa enn Tine. Det er ikke et spørsmål om byråkrati. Det er ikke et spørsmål om andre interesser. Det er rett og slett et spørsmål om rein logikk.

Jeg er glad for innstillinga, hvor det står at det skal tilrettelegges for like konkurransevilkår i foredlingsleddet uten at målprisen blir redusert. Det står også:

«Fleirtalet viser (...) til at prinsippa i prisutjæmningsordninga om differensierte prisuttak på ulike meieriprodukt, for å bidra til å ta ut målpris gjennom eit administrert prisanslag frå marknadsregulator, har brei støtte, under føresetnad av at den verkar konkurransenøytral i foredlingsleddet.»

Det er uhyre viktig for bondens inntektsdannelse og er nødvendig for å balansere kjedenes makt. Jeg håper at alle involverte merker seg dette. Ikke minst for bonden og hennes organisasjoner er balanserte samfunnsinteresser og forbrukerhensyn helt avgjørende. Mat er politikk. Stabil politikk forutsetter kompromisser.

Forslaget er avvist, støttet av Næringsmiddelbedriftenes Landsforening, som antakelig er historisk for den som har lest Omsetningsrådets historie. Det som imidlertid er hovedspørsmålet og stridens kjerne, er: Er det konkurran-

senøytralitet i foredlinga av melk? Det spørsmålet er ikke løst.

Det er et historisk begrunnet spørsmål, som kom opp i sin fulle tyngde da stortingsflertallet vedtok at man skulle ha større konkurranse i melkemarkedet, altså at en del partipolitiske vedtak her i salen skapte den situasjon at Tine fikk betydelig overkapasitet og dermed ingen verdi på de anlegg som tidligere hadde en rolle. Det som da er viktig, er at Regjeringa snarest kommer tilbake til Stortinget med forslag basert på det som nå er flertallets innstilling, nemlig at bondens melkepris ikke skal reduseres som målpris, og at vi skal ha konkurransenøytralitet i foredlingsleddet.

Sigvald Oppebøen Hansen (A) [10:57:32]: Det er no vel tre år sidan ny marknadsordning for mjølk blei innført, og Stortinget har diskutert ordninga ved fleire høve dei siste åra.

For meg er det viktig å understreke at i store delar av landet spelar landbruket ei viktig rolle for busetjing og sysselsetjing. I dag har me ei desentralisert landbruksnæring med ein variert bruksstruktur. Dette er av stor verdi for landet vårt, og det er verdier det er viktig å ta vare på.

I Soria Moria-erklæringa slår regjeringspartia fast at me har som mål at aktive utøvarar i landbruket skal ha ei inntektsutvikling og sosiale vilkår på line med andre grupper i samfunnet. Dette er mål å strekke seg etter. Dette er mål som det er mogleg å nå dersom det er politisk vilje til det.

Representantforslaget frå Framstegspartiets medlemmer i næringskomiteen er eit angrep på ein av grunnpilarane i norsk landbruk. Utan dagens marknadsordning ville me fått ein heilt annan situasjon i norsk landbruk. Gjennom dagens marknadsordning sørgjer ein for at det er balanse i marknaden. I tillegg er ei slik ordning med på å stabilisere prisane og gje om lag like prisar uavhengig av geografi. No er det òg slik at marknadsregulatoren Tine BA har eit ansvar for å sikre råvarer til industrien, og vidare har Tine BA mottakspått og ansvar for innsamling og leveringspått. På denne bakgrunnen sikrar ein at bøndene får levert sine varer, og at industrien får tilgang til råvarer. Eg vil hevde at marknadsordninga er ein av dei viktigaste faktorane i dagens landbrukspolitikk. Ved å fjerne dette instrumentet fjernar ein òg grunnlaget for eit aktivt landbruk i heile landet.

Hadde ein overlata alt til marknaden, slik Framstegspartiet vil, ville ein ha rasert norsk landbruk, særleg i Distrikts-Noreg. Dette hadde i neste omgang gått ut over busetjingsmønsteret i Noreg, som i neste omgang ville bety fråflytting frå bygdene og tilgroing av kulturlandskapet.

Eg er glad for at det under høyringa i denne saka unionsont fram at ingen av høyringsinstansane støtta framlegget om at Tine ikkje lenger skal ha rolla som marknadsregulator. Det er altså full einigheit blant marknads- og næringsaktørane. Det underbyggjer påstanden min om at Framstegspartiet i denne saka er heilt på ville vegar.

Arne L. Haugen (A) [11:00:53]: Jeg hører til dem som er glad for at det er såpass bred enighet i Stortinget og i bransjen om at det faktisk bare er Tine som kan ivareta rollen som marknadsregulator for melk. At alle i næringen er så klare på det, synes jeg er et veldig viktig signal. Det kan bidra til å skape ro om ordningen, slik det er i våre naboland.

Jeg er faktisk takknemlig overfor forslagsstillerne for at denne saken kom opp. Den gjennomgangen vi har hatt i komiteens regi, har vært nyttig og har gitt innsikt – og jeg tror den har bidratt til en smule voksenopplæring for både den ene og den andre.

Jeg slutter meg for øvrig til redegjørelsen som saksordføreren gav, og vil bare få supplere med noen få kommentarer.

Så vidt jeg forstår, er det normale forretningsmessige relasjoner mellom aktørene i melkesektoren, men stor uenighet om pris. Det er viktig at prisproblematikken blir avklart, og at verdivurderingen av Tine blir gjennomført, slik at forholdene i bransjen blir normalisert. Jeg skulle ønske det snart var slik at prisen kunne avklares gjennom ordinære forretningsmessige rutiner – og ikke i rettsapparatet.

Jeg er kjent med at det av forskjellige årsaker har vært komplikasjoner med hensyn til å komme i gang med verdivurderingen av Tine, og at departementet kanskje må finne kompetanse i utlandet. Jeg vil likevel – så sterkt jeg kan – anmode statsråden om å gi denne saken så høy prioritet som mulig.

Tine er et samvirkeforetak eid av bønder spredd over det ganske land og har en nøkkelrolle i landbrukspolitikken. I det ligger også en forpliktelse for Tine til å ha en så kostnadseffektiv drift og logistikk som mulig. Bare gjennom det er eierne, melkebøndene, sikret den målprisoppnåelsen som er forutsatt i jordbruksoppgjøret.

Vi skal ha konkurranse i bearbeidelsesleddet. Jeg har merket meg at Synnøve Finden nå har lagt ut en rapport på sine nettsider som er en ganske knusende dom over tidligere tiders drift. Det er selvsagt således at konkurransesituasjonen tilsier at alle aktørene i denne bransjen må være dyktigere og drive på en høyst profesjonell måte – for å overleve på en god måte.

S o l v e i g H o r n e hadde her overtatt presidentplassen.

Torbjørn Hansen (H) [11:04:06]: Den saken vi behandler i dag, er bare en av mange saker innenfor konkurransepolitikken der man går i feil retning. Det vi erfarer, er at man etter regjeringsskiftet har gått i gal retning på hele forbrukerområdet.

Den systematiske svekkelsen vi har sett på konkurranseområdet, er spesielt tydelig innenfor landbruks- og matsektoren. Vi så det ganske tydelig da Regjeringen overprøvde Konkurransetilsynet i spørsmålet om Prior-Norgården-oppkjøpet. Basert på en helt feilaktig vurdering av situasjonen i WTO-forhandlingene ønsket man at Prior skulle få monopol på egg. Det ble jo ingen WTO-avtale, og vi ser at grunnlaget for den vurderingen som Re-

gjeringen gjorde, var feilaktig. Deretter kom overprøvingen av Konkurransetilsynet i Gilde–Prior-saken, som – etter at Norgården ble kjøpt opp – har gitt mindre mangfold av leverandører av kjøtt, kylling og egg.

Vi har hatt saken om import av ost, hvor Konkurransetilsynet gav dispensasjon fra konkurranse-loven i forbindelse med dekning av tollbetaling ved osteimport. Landbruks- og matdepartementet angrep i Verdens Gang Konkurransetilsynet – og påstod at det hadde brutt konkurranse-loven. Det viste seg i ettertid at denne osteimporten ikke hadde noen som helst betydning for norske bønders avsetningsmulighet for melk. Ordningen slik sett ble angrepet med stor tyngde både av Regjeringen og av Bondelaget – uten at den hadde noen betydning for norsk jordbruks-politikk.

I statsbudsjettet var det et forslag fra Regjeringen om innstramming med hensyn til utenlandsk bearbeiding av norske jordbruksvarer – nok et forsøk på å hindre konkurransen på matområdet. Dette var så alvorlig for våre handelspartnere at Regjeringen faktisk har trukket forslaget og ikke gjennomført det slik man planla.

Meierisektoren er kanskje det verste området. Situasjonen der er i ferd med å bli en politisk parodi. Fra regjeringssiden og fra regjeringspartiene påstår man at man ønsker konkurranse i meierisektoren, men man gjør ingenting for å oppnå det. Man har brukt mer enn et og et halvt år på å få til endringer som var varslet i den forrige regjeringens siste statsbudsjett.

Situasjonen rundt takseringen av Tine er svært lite troverdig – ut fra påstanden om at man ønsker konkurranse. Det er ikke mulig å hevde at det er umulig å få til en taksering av en bedrift i Norge, når vi vet at hundrevis av bedrifter blir taksert hvert år, og det er en lang rekke profesjonelle aktører som verdsetter innenfor forskjellige bransjer. Da er det veldig lite troverdig at det er umulig å få taksert Tine.

Kanskje litt av årsaken til dette problemet vil komme fram i dagens debatt, hvor flertallet sier at det er forskjell på formålet til eier i et samvirkeselskap og formålet til eier i en privat bedrift. Eier i en privat bedrift ønsker kapitalavkastning, mens eier i en samvirkebedrift har andre formål. Det skaper jo en betydelig tvil når det gjelder Regjeringens vilje til egentlig å gjennomføre denne takseringen, og til å justere det avkastningskravet som er nødvendig for å sikre konkurranse i meierisektoren.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [11:07:24]: En rekke talere har i denne debatten forsøkt å gjøre et poeng av at ingen av høringsinstansene støtter Fremskrittspartiets forslag om å frata Tine markedsregulatorordningen. Jeg har stor forståelse for at disse instansene ikke ønsker å ta den kampen nå, for på dette området er det så mange kamper som skal utkjempes, og den som utfordrer landbruksbyråkratiet, skal ha sterk rygg.

Jeg vil i denne anledning vise til Fremskrittspartiets merknader, hvor vi skriver følgende:

«Disse medlemmer erkjenner at tiden ikke er moden til å kunne få flertall for å frata Tine markedsregulatorordningen, selv om det er uryddig at en aktør i

markedet har en slik rolle. Disse medlemmer ser at Fremskrittspartiet nok en gang er tidlig ute med et forslag som om noen år vil være vedtatt politikk.»

Det fremkom under høringen at Tine også ser at det er store problemer med å være markedsregulator når de samtidig skal opptre som en kommersiell aktør i markedet. Dersom Synnøve Finden og Q-meieriene skulle komme til å ta enda større markedsandeler, ville det være merkelig om en aktør som Tine, som da ville være enda mindre enn i dag, skulle ha et offentlig reguleringsansvar i et slikt marked.

Det er helt åpenbart at hvis flertallets intensjon om at det skal bli mer konkurranse og at disse aktørene skal ta større markedsandeler etter hvert, vil Fremskrittspartiet om noen år få rett også i denne saken. Noe av Fremskrittspartiets rolle i politikken er å se på politikkområder som er dårlig utviklet, være tidlig ute og komme med litt nybrottsarbeid i politikken. Det gjør vi også innenfor landbrukspolitikken. For er det ett område som har behov for store reformer, er det landbrukspolitikken. Det er beklagelig å se og konstatere at under denne regjeringen er det ingen vilje til å foreta noen reformer innenfor landbrukspolitikken. De store taperne vil være forbrukerne og ikke minst bøndene. Vi kommer til å se mange eksempler på det utover i denne stortingsperioden, ikke minst i forbindelse med de pågående forhandlingene i WTO.

Lars Peder Brekk (Sp) [11:10:46]: Årsaken til at jeg tar ordet på nytt, er at jeg har lyst til å kommentere en del av de uttalelsene som bl.a. representanten Torbjørn Hansen har kommet med i de to innleggene han har holdt. Han kom med uttalelser om at det er grov og systematisk forskjellsbehandling. Han avsporet debatten ved å begynne å diskutere en del andre konkurransefaglige forhold som vi har diskutert tidligere i denne salen. Han prøvde også å antyde at diskusjonen omkring medlemsnytte, altså samvirkeformens innhold, er en avsporing i denne diskusjonen.

Jeg har lyst til å understreke følgende: Det må aksepteres at vi har ulike eierformer i dette landet. Det er lagt fram en ny samvirkelov som understreker det. Også medlemmer av representanten Torbjørn Hansens parti er medlemmer av samvirkeorganisasjoner, fordi de ser at det er nyttig for dem å være medlem der. Det reguleres skikkelig gjennom lovverket.

Når det gjelder hvordan vi skal taksere Tine, har jeg lyst til å understreke økonomenes beregning av Tines alternativverdi. De har sagt, som det selvsagt skal være, at den grunnleggende forutsetning er at målet med ordningen utelukkende er å fremme samfunnsøkonomisk effektivitet og forhindre sløsing med samfunnets ressurser. Det har vi hørt at de har sagt. Men det er i beste fall en betydelig forenkling. Målet har vært å legge til rette for meieridrift utenfor samvirket, på like konkurransevilkår, samtidig som alle andre har understreket at landbrukets øvrige mål skal søkes oppfylt. Det bør også representanten Torbjørn Hansen ta med seg når man diskuterer denne saken. I en fullstendig vurdering må man ta hensyn til det. En må

også sette en pris på de samfunnsoppgavene som en ønsker oppfylt – som også representanten Torbjørn Hansens parti faktisk er enig i, f.eks. knyttet til mottaksplikt for melk over hele landet fra 16 000 melkeprodusenter, knyttet til kulturlandskapet, distriktspolitikken osv.

Økonomene er enige i dette, og de har også et svar. Da må de andre samfunnsoppgavene verdsettes hver for seg, og meierisamvirket må betales for de arbeidsoppgavene. Med andre ord og i prinsippet: Først skal Tine vurderes som noe annet enn det faktisk er, og på tvers av medlemmenes mål og nyttefunksjon. Deretter, ifølge økonomene, skal selskapet eventuelt betales for fortsatt å være det det er, og ivareta det som vi i Stortinget har bestemt at det skal ivareta, altså samfunnsoppgavene. Jeg har bare lyst til å understreke at dette må føre til relativt kompliserte økonomiske vurderinger, og de er jammen ikke utredet av noen i denne verden så langt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:14:00]: Representanten Torbjørn Hansen snakket om at forbrukerpolitikken har gått i feil retning. Han nevnte ikke at mat aldri har vært billigere enn i dag og betyr mindre enn noen gang. Han nevnte Konkurransetilsynet. Han nevnte Konkurransetilsynet i forbindelse med det vi nå snakker om. Det er ganske interessant. For samtidig som representanten fra Høyre gav inntrykk av at det er Konkurransetilsynet som skal påse konkurransesituasjonen i melkesektoren, har Høyre og Fremskrittspartiet en egen merknad hvor de påpeker at etterkontrollen er et viktig element. Representanten bør vite at etterkontrollene skjer i regi av Statens landbruksforvaltning, altså ikke av Konkurransetilsynet. Han bør også vite at det som alle aktørene i næringa ønsker, er at en ikke skal ha systemer i regi av Konkurransetilsynet og bøter for å sikre konkurranse i melkemarkedet. Nei, en skal ha systemer med etterkontroll og etteravregning i regi av Statens landbruksforvaltning.

Så snakker Fremskrittspartiet om nybrottsarbeid i forbindelse med at en skal ta vekk markedsreguleringa av melk. Vi har ikke fått svar på hvordan Fremskrittspartiets nybrottsarbeid skal se ut, hvordan det stykket skal se ut når en har ferdig kultivert det. Jeg har påpekt at innenfor systemet med tollvern, med målpriser, som er maksimalpriser for hva bonden kan ta ut som pris til foredlingsaktørene, med et omsetningsavgiftssystem betalt av bonden, er det ingen andre enn bonden sjøl – gjennom sin samvirkeorganisasjon, Tine – som har egeninteresse av å prøve å oppnå den mulighet som målprisen gir.

Det vi snart må få klarhet i, er: Hva er Fremskrittspartiets alternativ? Hva er det dere vil? Dere har i generelle vendinger snakket om dette i denne salen svært lenge. Dere snakker imidlertid aldri om hvilket system dere vil ha. Hvilke andre interesser enn Tine har interesse av å oppnå en høyest mulig melkepris innenfor den mulighet som Stortingets vedtak om målpris gir? Det må dere svare på.

Det er også flere som argumenterer svært lemfeldig i spørsmålet om markedsregulator. En snakker om at pr. i dag er det ikke noen bedre aktør enn Tine. Det er viktig at vi får avklart dette, for kjernen i spørsmålet er hvem som

skal ha markedsreguleringsansvaret. Så lenge vi har tollvern, har vi nødvendigvis maksimalpriser, og dermed må noen forsøke å oppnå den mulighet som ligger i den maksimalprisen som kalles målpris.

Presidenten: Presidenten vil minne om at all tale skal rettes til presidenten.

Torbjørn Hansen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torbjørn Hansen (H) [11:17:32]: Jeg har noen korte bemerkninger til innleggene fra representantene Brekk og Lundteigen.

Brekk nevnte at jeg sa at det var en grov og systematisk forskjellsbehandling i meierisektoren. Det er det, hvis man leser ekspertutvalgets rapport om konkurranseforholdene i meierisektoren, hvor man peker på fem forskjellige feil innenfor markedsordningen som alle sammen trekker i samme retning, nemlig i disfavør av de uavhengige aktørene. Disse feilene utgjør et titalls millioner kroner hvert eneste år for disse aktørene, og det må man kunne beskrive som en grov og systematisk forskjellsbehandling.

Ellers holdt Brekk et ganske forvirrende innlegg når det gjaldt jordbrukspolitiske målsettinger. Det er ingen tvil om at man kan oppnå de jordbrukspolitiske målsettinger samtidig som det er konkurranse i meierisektoren, at det som må til, er at Tine får godt gjort for sin oppgave som markedsregulator gjennom omsetningsavgiften.

Ellers har jeg også gitt uttrykk for i merknads form at vi støtter en videreføring av etterkontrollen i meierisektoren, og jeg er glad for at også representanten Lundteigen mener at det er fornuftig i framtiden.

Lars Sponheim (V) [11:18:48]: Det ble for fristende å kaste seg inn i debatten, selv om det foregår viktige forhandlinger et annet sted i huset.

Jeg har lyst til å bruke anledningen til å knytte noen kommentarer til det denne debatten går på, ikke til alle detaljer i det landbrukspolitiske system, men til det forhold at vi nå har klart å etablere et system med konkurranse i melkemarkedet. Hvis en for godt og vel ti år siden, med en ren monopolaktør, hadde sagt at det skulle være mulig etter en generasjon eller to med en monopolist i denne sektoren å etablere en konkurranse ved siden av samvirket – og etter mitt skjønn begynner vi å få øyekontakt med noe som kan vise seg å fungere langsiktig – ville jeg sagt at det var nesten umulig. En monopolist som da hadde etablert seg så sterkt, er det etter all markedsøkonomisk teori temmelig vanskelig å etablere konkurranse ved siden av. Det er i ferd med å lykkes, og det er spesielt den konkurransen som Q-meieriene representerer på dette området, som etter mitt skjønn har bidratt til å bringe noe genuint nytt inn i dette, fordi det nå er en reell konkurranse også på førsteleddet, på primærleddet, nemlig det å reise ut til bonden å hente melk og selge konsummelk.

Når denne debatten går om Tine og en markedsreguleringsrolle, er det min vurdering, etter å ha arbeidet med dette i mange år, at den fordel som jeg nok tror en gang

var hos Tine og meierisamvirket med hensyn til å ha ansvaret for markedsregulering, er ikke der lenger. Det kom ganske godt til uttrykk i 2003–2004, da Tine, i sin frustrasjon, faktisk i et styrevedtak sa opp ansvaret for markedsreguleringen, og de måtte minnes på at det har de etter Hovedavtalen ikke anledning til. I så fall er hele jordbruksavtalesystemet sagt opp. Og de måtte bøye unna for det. Det var nok en realitet som avspeiler at det etter min vurdering er mer en kostnad og en belastning for Tine å måtte ta denne jobben, enn det er en fordel som de kan bruke i markedet.

Jeg står i denne sammenheng for et system hvor vi har et sterkt og godt samvirke som kan ha markedsregulering, men som kanskje ikke har mer markedsandel enn det kjøttssamvirket har i dag, på rundt 80 pst. Da snakker jeg først og fremst om konsummarkedet. Og her skal det være rom for i hvert fall én viktig privat konsummelaktør. Spørsmålet om konkurranse i melkemarkedet framover vil kanskje først og fremst dreie seg om hvorvidt statsråden eller vi alle lykkes med – hadde jeg nær sagt – å beholde Q-meieriene som en aktør. Jeg tror historien heller ikke vil bli så veldig hyggelig for den sittende landbruks- og matministeren, hvis han skulle miste den aktøren som yter konkurranse på denne siden. Så jeg vil gi det sterke rådet til landbruks- og matministeren at han faktisk ser med godvilje på og gjør hva han kan for å sikre seg – og holde seg med – en god norsk, sågar ideelt eid, privat aktør som Q-meieriene og prøve å etablere det som et bærekraftig system.

Ellers vil jeg avslutningsvis si at systemet med målpris, slik vi kjenner det i dag, vil nok møte en tøff virkelighet i møte med WTO. Det tyder alt på. Det ligger vel nesten også i det Norge har innrømt. Vi vil få problemer med å opprettholde en administrativ pris. Det å ta ut en målpris i framtiden vil bare aktørene kunne få til. Og viktigheten av et sterkt Tine i den sammenheng vil være ganske avgjørende.

Presidenten: Hans Frode Kielland Asmyhr har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [11:22:18]: Jeg vil benytte anledningen til å oppklare et par misforståelser som har kommet fram i denne debatten. En rekke talere har kommet med påstander om at Fremskrittspartiet er imot samvirke. Da vil jeg stille spørsmålet om hvor man har det fra. Har Fremskrittspartiet enten i noen innstilling eller fra denne talerstol gitt uttrykk for at vi er imot samvirke eller samvirkeorganisering? Nei, det er det umulig å finne. Fremskrittspartiet har ingenting imot samvirke. Fremskrittspartiet kan sikkert mene at samvirke kan være en god måte å organisere seg på, men det må være opp til den enkelte aktør som ønsker å være del av et slikt samvirke, å avgjøre det.

Det Fremskrittspartiet er imot, er monopoltilstander. Vi er for at store aktører som kontrollerer et marked, skal ha konkurranse. Det som har vært negativt i forbindelse

med det norske landbrukssamvirket, er at det har hatt for stor makt over markedet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:23:40]: Jeg er glad for at representanten Hansen står ved at Konkurransetilsynet ikke er aktør i sikringen av konkurransen i melkemarkedet. Det er det viktig å få understreket.

Jeg merker meg at Fremskrittspartiet er fraværende med hensyn til å argumentere for sitt alternativ til Tine som markedsregulator. Det er også interessant. Jeg har ikke sagt at Fremskrittspartiet er imot samvirkelov og samvirkeorganisasjoner. Poenget er om en samvirkeorganisasjon, i dette tilfellet Tine, skal være markedsreguleringsaktør.

Til slutt: Senterpartiet er en varm tilhenger av målpriser. Målpriser henger nøye sammen med importvern. Har man importvern som er tilstrekkelig, har man mulighet for målpris, og dermed har man et system som er balansert i forhold til de ulike interesser. Det er Senterpartiets standpunkt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 2226)

S a k n r . 2

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Svein Flåtten, Elisabeth Røbekk Nørve og Finn Martin Vallernes om tiltak for å bedre rekrutteringssituasjonen i fiskeri- og skipsfartsnæringen (Innst. S. nr. 128 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:18 (2006-2007))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen – innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslår presidenten at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:26:09] (ordfører for saken): Representantforslaget fra Høyre-representantene handler om tiltak for å forbedre rekrutteringssituasjonen i fiskeri- og skipsfartsnæringen. Fiskeri- og skipsfartsnæringen er en av Norges viktigste næringer, og det er en næring som står overfor en rivende utvikling. Internasjonal handel og globalisering har ført til en sterk vekst i skipsfarten. Over 90 pst. av all global varetransport foregår til sjøs. Dette medfører at det er behov for å øke rekrutteringen av norske sjøfolk, og rundt 3 000–4 000 norske sjøfolk vil det være behov for i framtiden.

Komiteen er kjent med at dette er en betydelig utfordring i og med at man i dag har et stramt arbeidsmarked og lav arbeidsledighet. Men det er også en samlet komite som er svært positiv til at næringen samlet sett gjør mange

aktive og gode grep for å rekruttere flere ungdommer til den maritime utdanningen. I innstillingen fra komiteen viser man til rekrutteringskampanjen «en utdanning du kommer langt med» og den nye nettportalen «ikkeforalle.no». Det som er viktig å merke seg her, er at det er en samlet maritim næring som står bak kampanjen, både arbeidstakere og arbeidsgivere.

Det foreligger en delt innstilling fra komiteen. Jeg skal redegjøre for innstillingen til komiteens flertall og noen særmerknader fra Fremskrittspartiet. Jeg antar at de andre partiene tar opp sine forslag og redegjør for sitt syn i saken.

Å oppheve fartsområdebegrensningene mener vi vil være å undergrave rekrutteringskampanjen som er i gang. Det vil også være med og skape en usikkerhet for norsk ungdom som vurderer utdanning innenfor maritime yrker, og kan faktisk også føre til at det blir færre norske sjøfolk.

Jeg har lyst til å sitere det som kom fram fra Norges Rederiforbund under høring i komiteen 31. januar:

«Forslagsstillernes begrunnelse for forslaget om å oppheve fartsområdebegrensningene er imidlertid at dette vil bedre rekrutteringssituasjonen. Det er en sammenheng vi er mer tvilende til. Det blir ikke flere sjøfolk tilgjengelig ved å oppheve fartsområdebegrensningene i NIS-registeret. Rekrutteringsutfordringen må løses gjennom tiltak rettet mot å få flere til å velge en maritim karriere.»

I høringen i komiteen var det flere som tok til orde for dette og ikke hadde tro på at forslaget fra Høyre-representantene var med på å løse de utfordringene som næringen står overfor.

Innenfor fiskerinæringen er det også store utfordringer med å rekruttere flere til yrket. Det blir ikke bedre med den enorme støyen som er rundt norsk fiskeripolitikk i disse dager. Fra Regjeringen tiltrådte har man startet med å skape en stor usikkerhet for framtiden innenfor norsk fiskerinæring. Man kan daglig lese spalte opp og spalte ned om politisk strid mellom de rød-grønne. Slik Fremskrittspartiet vurderer det, er det med på å svekke muligheten for å rekruttere flere fiskere til dette yrket. Det er også med på å skape en enorm usikkerhet for en av landets viktigste næringer. Det synes vi i Fremskrittspartiet er uheldig. Skal man gjøre noen aktive grep for å rekruttere flere, både til fiskeryrket og til skipsfartsyrket generelt, må man gjøre andre grep.

Vi i Fremskrittspartiet har foreslått å øke sjømannsfradraget fra 80 000 kr pr. år, som det er i dag, til 150 000 kr pr. år. Dessverre har ikke det forslaget fått flertall, verken med Høyre eller med noen av de andre partiene. Fremskrittspartiet har også vært en varm tilhenger av nettolønnsordningen og å øke den, men der har vi også møtt motbør så langt. Vi tror dette er tiltak som vil kunne være med på å øke rekrutteringen innenfor disse yrkene i framtiden.

Steinar Gullvåg (A) [11:31:33]: Dagens Næringsliv kan i dag opplyse at norske og norskkontrollerte rederi- og boreselskap har bestilt nye skip og borerigger for svimlende 220 milliarder kr. Ifølge Rederiforbundets kvartalsoversikt, som ikke omfatter alle bestillinger, had-

de rederibedriftene 356 skip og 25 rigger til bestilling ved årsskiftet. Det er uttrykk for den optimismen som nå rår i norsk skipsfartsnæring.

Det står ikke stort dårligere til i fiskerinæringen. I fjor ble det eksportert fisk og fiskeprodukt for nærmere 36 milliarder kr. Tross noe varierende resultater, ble 2006 et rekordår for fiskeri- og oppdrettsnæringen. Lønnsomheten er gjennomgående bedre enn noen gang. Alt tyder på at de gode tidene fortsetter inn i 2007. Jeg synes derfor at deler av næringen, med tilslutning fra Fremskrittspartiet, bør være ytterst forsiktig med å svartmale situasjonen i fiskerinæringen. Det kan få betydelige følger for rekrutteringen til næringen.

Endelig har både sjøfarts- og fiskerinæringen sett behovet for nyrekruttering. Maritimt Forum har, med støtte av rederiforbundene og sjømannsorganisasjonene, lansert en bred rekrutteringskampanje der norsk ungdom innbys til sjømannsyrkene. Fiskeri- og kystdepartementet har tidligere bedt Norges Fiskarlag utrede rekrutterings- og etableringsordninger for ungdom til fiskeflåten. Rapporten fra Fiskarlaget er nå ute til høring med frist i begynnelsen av april.

I en slik situasjon foreslår Høyre å oppheve fartsbegrensningene i Norsk Internasjonalt Skipsregister, slik at norsk mannskap kan erstattes av utenlandsk mannskap med internasjonale lønns- og arbeidsbetingelser på norsk sokkel og i norsk innenriksfart. Da er det kanskje ikke til å undres over at store deler av sjøfartsnæringen selv åpenbart oppfatter det foreliggende Høyre-forslaget som ganske utidig. Flertallet i komiteen, alle unntatt Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener at en opphevelse av fartsområdebegrensningene i NIS er egnet til å undergrave den pågående rekrutteringskampanjen og rekrutteringsarbeidet, og skape usikkerhet omkring norsk ungdoms karrieremuligheter i norsk skipsfart. Det er naturligvis noe merkelig at de tre tidligere samarbeidspartiene lot dette forslaget ligge så lenge de selv hadde regjeringsmakten, og at de først tør fremme det når de vet at det blir avvist.

Norske rederier og norske sjøfolk kan glede seg over at Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre nå er ute av regjeringskontorene. Så får de beholde den utvidede nettolønnsordningen, som i seg selv har bidratt til å sikre norske arbeidsplasser og skapt økt optimisme og investeringslyst i næringen. Jeg vet bestemt også at sjøfolkene har merket seg at enkelte Høyre-representanter fortsatt turnerer landet og omtaler nettolønnsordningen som støtte til bardriften om bord på danskefergene.

Det er svært viktig at norske maritime næringer sikres rekrutterings- og utviklingsmuligheter. Norske sjøfolks kompetanse er nøkkelen til framtida. Det stiller også krav til utdanningsinstitusjonene. Jeg registrerer med en viss glede at det også der er tegn til fornyelse, og nevner i den forbindelse planene om et maritimt senter tilknyttet Høgskolen i Vestfold. Norske skip med norske sjøfolk er etter mine begreper en forutsetning for våre maritime næringer.

De som over tid har fulgt Høyres vei i sjøfartspolitikken, overraskes neppe over at partiet stadig tar nye skritt i liberalistisk retning. Mer overraskende er det at Kristelig Folkeparti og Venstre også følger med på denne ferden.

Torbjørn Hansen (H) [11:36:45]: En av de største utfordringene for næringslivet i tiden framover er tilgang på kvalifisert arbeidskraft. For norske bedrifter er dyktige og mange nok ansatte blitt en sentral knapphetsfaktor. Det er for så vidt positivt, for det tyder på at arbeidsledigheten er lav, og at aktiviteten er høy.

Dette betyr også at næringer som har god tilgang på arbeidskraft, vil ha en bedre utvikling enn næringer som av ulike årsaker ikke vinner fram i denne konkurransen. Næringer som ikke kan konkurrere om arbeidskraft, vil ha lavere lønnsomhet og få større press med hensyn til omstilling, effektivisering og i siste instans utflagging.

I en slik situasjon er det liten tvil om at de samfunnsøkonomiske kostnadene ved å subsidiere arbeidskraft i enkelt næringer, som jeg forstår er en av hovedsakene til bl.a. Fremskrittspartiet i næringspolitikken, vil være høyere for næringslivet enn de utgiftene dette faktisk representerer over statsbudsjettet, fordi det fortrenger andre bedrifters muligheter til å rekruttere.

I store deler av næringslivet skjer konkurransen om arbeidskraft på like vilkår. Man tilbyr stillinger i markedet og kvalifisert personell kan søke jobb der betingelsene og framtidsutsiktene ser mest spennende ut. Mange næringer har i tillegg gode muligheter til å rekruttere utenlandsk arbeidskraft. Og etter hvert har både fagbevegelsen og venstresiden fått med seg at slik arbeidskraft i mange tilfeller er en forutsetning for å sikre norske bedrifter og arbeidsplasser.

Bakgrunnen for det forslaget vi behandler i dag, er den skarpe konkurransen om arbeidskraft som pågår mellom skipsfartsnæringen på den ene siden, særlig offshorebransjen, og fiskerinæringen på den andre siden. Dette er i motsetning til i andre deler av næringslivet ikke en konkurranse på like vilkår. Både fiskerinæringen og offshorenæringen er næringer med betydelige innslag av politisk regulering og delvis støtteordninger. På fiskerisiden har Regjeringen gjennomført en serie med forverringer av rammevilkårene. Strukturpolitikken har ført til en situasjon med usikkerhet om sentrale rammevilkår både for framtidige og allerede gjennomførte investeringer. Strukturpolitikken har konsekvenser for rekrutteringen, fordi standard og lønnsomhet i flåten påvirker muligheten for å skaffe arbeidskraft.

Regjeringen har i tillegg innført en NO_x-avgift, som pålegger fiskerinæringen unødvendige og urimelige byrder med å finansiere Regjeringens mer prioriterte formål over statsbudsjettet. NO_x-avgiften reduserer også lønnsomheten og fiskerinæringens mulighet til å konkurrere om arbeidskraft. I samme retning trekker en distriktsfiendtlig distriktskvoteordning og urimelige leveringsforpliktelse.

På toppen av dette blir fiskerinæringen presset i arbeidsmarkedet fra en offshorenæring med full nettolønnsordning for hele besetningen. I offshoreflåten får selskapene mer enn 150 000 kr i støtte fra staten pr. ansatt pr. år. Fiskeriflåten, som er subsidiefri, opplever dermed stor avgang av mannskap til offshoreflåten og får tilsvarende problem med å skaffe nytt mannskap. Dette er ikke en konkurranse på like vilkår. Fiskerinæringen har derfor i

lang tid krevd en avvikling av nettolønnsordningene for norske sjøfolk.

Offshorenæringen har pr. 1. juli kontrahert 119 nye fartøyer med levering innen 2009. Av disse skal 85 bygges i Norge. Anslagsvis er det behov for 2 000–2 500 nye sjøfolk. Med den veksten som er i skipsfartsnæringen i dag, vil vi ha behov for 3 000–4 000 nye sjøfolk de neste årene. Dette er en positiv utvikling, og det er bra at skipsfartsnæringen tar fatt i dette ved å sette i gang rekrutteringskampanjer. Det er positivt.

Men dagens regelverk, med strenge begrensninger knyttet til fartsområdet for skip registrert i NIS, forsterker problemene for fiskerinæringen. Fartsområdebegrensningen hindrer NIS-skip i å konkurrere på norsk sokkel eller langs kysten. Skal norske fartøyer delta i dette markedet, må de være registrert i NOR-registeret. Dette registeret stiller krav til norske lønns- og arbeidsbetingelser og avskjærer muligheten for bruk av internasjonalt kvalifisert arbeidskraft. Vi har dermed en offshorenæring som er låst til å bruke ansatte på norske arbeidsvilkår, samtidig som disse mottar store subsidier pr. ansatt.

En oppheving av fartsområdebegrensningen i NIS vil bedre rammevilkårene for skipsfartsnæringen i Norge. Det er det ingen tvil om. Dette har vært et krav gjennom mange år. Men det er heller ingen tvil om at en slik oppheving av fartsområdebegrensningen vil bedre rekrutteringen for fiskerinæringen. Fiskerinæringen gav uttrykk for dette veldig klart i høringen. Det er ingen tvil om at fartsområdebegrensningen skaper et økt press på fiskerinæringen når det gjelder rekruttering.

Jeg vil til avslutning si at jeg registrerer med en viss undring at flertallet i dag stemmer mot et forslag i innstillingen som man så sent som ved behandlingen av skipsfartsmeldingen i 2004 var for. Regjeringspartiene omtaler i innstillingen muligheten for å øke fiskerifradraget som et tiltak for å styrke rekrutteringen til fiskerinæringen. Dette er et interessant signal som vi antar blir fulgt opp i budsjettprosessene framover.

Jeg vil ta opp Høyres forslag i innstillingen, forslag nr. 3. Hvis dette forslag ikke skulle få flertall, vil Høyre subsidiært støtte forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti og Venstre, om i første omgang å åpne for at NIS-registrerte skip kan ta oppdrag på norsk sokkel. Jeg tar også opp det forslaget der Høyre står sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, forslag nr. 1.

Presidenten: Representanten Torbjørn Hansen har tatt opp de forslag han refererte til.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [11:42:16]: Utgangspunktet for denne debatten er rekrutteringssituasjonen for fiskerinæringa. Næringa har trong for kvalifisert arbeidskraft, men opplever at konkurransen frå andre maritime næringer gjer det vanskeleg å skaffe denne.

Mange vil nok seia at konkurranse er sunt, og at fiskeflåten bør møte den skjerpde konkurransen om arbeidskraft med f.eks. betre velferd for arbeidstakarane. Når det er tale om slik konkurranse, altså konkurranse mellom arbeidsgjevarar om velferdstiltak, er det vel knapt nokon

som vil heva stemma mot det. Men det er ikkje det denne saka gjeld.

Konkurransen både i og mellom maritime næringar har me alltid hatt, og det vil me ha. Alle aktørane er innforståtte med det. Men problemet er at fiskerinæringa sit no med ei kjensle av å slåst med ei hand bunden fast på ryggen. Konkurransvilkåra vert ulike på grunn av selektive støtteordningar til andre maritime næringar. Når nokre aktørar nyt godt av nettolønsordninga, og andre ikkje gjer det, får utvalde grupper eit forsprang i starten. Her er det fiskerinæringa som kjem svakast ut.

Lat meg så presisera: Så langt eg har registrert, har ingen teke til orde for ei nettolønsordning for fiskeflåten, men mange har peika på at det er svært ulike konkurransevilkår ute og går. Eg har notert meg at regjeringsfraksjonen opnar for at Regjeringa kan vurdere ein auke i fiskarfrådraget. Det er positivt, og det ville vera eit godt og effektivt verkemiddel for å utjamna forskjellane i konkurranseforholda. No veit me at det ikkje er tradisjon for å gjera skatteendringar midt i året, men det er lov å senda ut signal. Hovudpoenget er at dette hastar.

Også når det elles gjeld skipsfarten, bør det skje endringar. Etter Kristeleg Folkeparti si meining er det fleire argument for ei gradvis nedtrapping av fartsområdeavgrensingane for NIS-skipa. I høyringane i komiteen var det ulike syn på korleis dette ville slå ut, om det ville betra rekrutteringssituasjonen for fiskerinæringa. Men det er lov til å nytta logikk i vurderingane. Ei utviding av fartsområda til NIS-skipa betyr auka konkurranse for skip i NOR, altså fleire skip med mannskap som kan ta på seg oppdrag der NOR-skipa tidlegare har vore dominerande. Det bør redusera konkurranseulempa når det gjeld arbeidskraft for fiskerinæringa, som konkurrerer med skip i NOR om kvalifisert arbeidskraft.

Eit anna argument er prinsippet om at rammevilkåra for norsk maritim næring ikkje bør avvika vesentleg frå europeisk skipsfart elles, uavhengig av rekrutteringssituasjonen for fiskerinæringa. At NIS-skip ikkje kan ta på seg oppdrag som andre norske og utanlandske konkurrentar kan ta, er ei særordning som ikkje andre kyststatar har.

No vil eg oppmoda om at representanten Gullvåg kanskje følgjer spesielt med, for det er tydeleg visse detaljar han ikkje har fått med seg så langt. Framlegget frå Kristeleg Folkeparti og Venstre opnar for at NIS-skip kan ta på seg oppdrag til og frå sokkelen, og at ein så skal vurdere konsekvensane i arbeidsmarknaden før ein eventuelt går vidare. Det er eit kompromiss mellom ulike omsyn. Det reduserer skilnaden mellom norske og utanlandske rammevilkår for skipsfarten, samstundes som arbeidstakarorganisasjonane si uro for ei kraftig forverring av arbeidsvilkåra i maritim næring, vert teken på alvor. Dette er eit framlegg som i grunnen eit breitt fleirtal har stilt seg bak tidlegare – alle unnateke SV, så vidt eg kan hugsa. Ein støtta så seint som i førre stortingsperiode ei tilsvarende ordning. Så i argumentasjonen mot dette framlegget vil det vera opptil fleire i denne salen som nok møter seg sjølv i svingdøra.

Til slutt vil eg ta opp det framlegget som Kristeleg Folkeparti og Venstre er saman om i innstillinga.

Presidenten: Representanten Ingebrigt S. Sørffonn har tatt opp det forslaget han refererte til.

Leif Helge Kongshaug (V) [11:46:52]: Fiskerinæringa er en av bærebjelkene i norsk næringsliv. Bare i de to månedene januar og februar i år eksporterte Norge for over 6 milliarder kr. Det er over 1 milliard mer enn på samme tid i fjor. 2006 var også et rekordår.

Venstre er bekymret for rekrutteringen til denne viktige næringen, og mener derfor at det bør settes inn tiltak snarest. Det er ikke snakk om svartmaling, som det ble nevnt i tidligere innlegg her, men om å lytte til signalene fra dem som er midt oppe i situasjonen.

Fiskeflåten er avhengig av å levere sine produkter i et internasjonalt varemarked. Derfor er fiskerinæringa på mange måter like utsatt for internasjonal konkurranse som annen skipsfart. Det konkurreres om den samme arbeidskraften. De konkurransevridende støtteordningene innebærer at fiskeflåten sliter med å skaffe folk om bord. Dagens problemstilling er for øvrig ikke unik for fiskerinæringa og skipsfartsnæringa. Et stramt arbeidsmarked rammer nesten samtlige næringar og sektorer. I går kom en ny rapport fra NAV som viser at sysselsettingen vil øke med 75 000 fram til utgangen av neste år. Det gode markedet for jobbsøkere gjør at flere arbeidsgivere nå opplever rekrutteringsproblemer. I rapporten forventer NAV at det i løpet av dette året og neste år vil bli flere arbeidsgivere som vil få større problemer med å finne arbeidskraft.

Den kanskje viktigste næringspolitiske utfordringen vi som nasjon står overfor, vil over tid være å redusere oljeavhengigheten, kompensere for det forventede bortfallet av aktivitet fra olje- og gasssektoren, og skape en bredere og mer variert base for verdiskaping i den konkurranseutsatte del av næringslivet. Det er ingen tvil om at det maritime miljøet, både fiskerinæringa og skipsfartsnæringa, kan yte store og viktige bidrag i denne prosessen. Vår maritime posisjon gir et særdeles godt utgangspunkt for å ta nye og lønnsomme andeler i voksende markeder, med tilhørende økt verdiskaping og sysselsetting til lands og til sjøs.

Nettolønsordninga, som koster norske skattebetalere milliarder av kroner årlig, er sterkt konkurransevridende i et ellers åpent arbeidsmarked. Ikke minst gjelder dette i konkurranseflaten mellom dem som er på sjøen i et fiskefartøy, og dem som er om bord i f.eks. en passasjerferje, et offshorefartøy eller Hurtigruten. Heller enn å utvide ordninga til også å omfatte fiskerinæringa bør nettolønsordninga begrenses, slik Venstre foreslo i sitt alternative budsjett for 2007. Samtidig vil en økning i fiskerfrådraget være et bidrag til å kompensere for de åpenbare ulempene dagens ordning skaper for fiskerinæringa i konkurransen om arbeidskraft.

Rammevilkåra for norsk skipsfart må stå seg i konkurransen mot tilsvarende rammer i land det er naturlig å sammenligne seg med. Det betyr imidlertid ikke at alt må være likt.

For Venstre vil følgende tiltak også være viktige for å sikre rekrutteringen til næringa:
– økt arbeidsinnvandring

- en stabil, forutsigbar og positiv skatte- og næringspolitikk
- satse videre på det vi er best på: utvikling av kompetanse, høyteknologi og miljøvennlige løsninger
- utvikle Norge som et pilotland når det gjelder miljøvennlig skipsfart og fiskeri

I påvente av resultatet av en slik politikk er det viktig at det blir handlet fra myndighetenes side.

Venstre mener at dagens diskriminering må kompenseres gjennom skatteordninger rettet mot fiskerne og fiskeflåten. Her er en økning i fiskerfradraget et godt virkemiddel. Det har blitt satt fram forslag om tall opp mot 150 000 kr, men dette må man komme tilbake til. Et slikt fradrag vil komme fiskerne direkte til gode, og det vil ikke bidra til å øke overskuddet til eierne, noe som vi ser er et betydelig anliggende for mange selskaper.

Kravet for å få fiskerfradrag må også senkes. Her har det blitt lansert forslag om ned mot 100 dager, men dette er også ting som en selvfølgelig må komme tilbake til etter nærmere vurdering.

Venstre mener at det er viktig at statsråden kommer tilbake i revidert budsjett med konkrete tiltak overfor fiskerinæringen. Disse tiltakene må være utjevne for konkurransevilkårene ved rekruttering av mannskap til fiskeflåten. Jeg ber om at ovennevnte innspill blir vurdert grundig.

Ellers vises det til de forslagene som Venstre er medforlagsstiller på.

Presidenten: Det blir en liten endring i talerlisten. Først er det Lars Peder Brekk. Deretter er det statsråden.

Lars Peder Brekk (Sp) [11:52:38] (komiteens leder): Jeg beklager at jeg var litt sent ute, slik at det ble litt forvirring i rekkefølgen. Jeg takker for at jeg fikk komme inn nå.

Som mange av de representantene som har hatt ordet så langt, har sagt, er det mye som går bra i norsk økonomi for tiden. Det er lav arbeidsledighet og et stramt arbeidsmarked. Det gjenspeiler selvsagt også situasjonen innenfor både fiskerinæringen og skipsfartsnæringen. Det er en god situasjon for norsk næringsliv og for norsk samfunnsnivå, men det gir også mange utfordringer.

Rekrutteringskampanjen fra en samlet næring for å rekruttere flere ungdommer til maritim utdanning, «en utdanning du kommer langt med», er etter vår mening et svært positivt tiltak som støttes av både arbeidstakerorganisasjonene og arbeidsgiverne i næringen. Den har også full støtte fra politisk hold.

Når det gjelder det forslaget som kom fram i forbindelse med denne saken om å oppheve fartsområdebegrensningene i Norsk Internasjonalt Skipsregister, mener vi det vil kunne være en fare for at det bidrar til å undergrave rekrutteringskampanjen og skape større usikkerhet overfor ungdommer som vurderer en utdanning innenfor maritime yrker. Det kan dermed også bidra til at vi får færre norske sjøfolk. Det synes vi ville være kritisk i en situasjon der det er viktig at vi prøver å rekruttere flere istedenfor å få færre.

Fra Regjeringens og stortingsflertallets side er det særdeles viktig å skape stabilitet og langsiktighet når det gjelder rammevilkårene for skipsfartsnæringen og fiskerinæringen. Jeg har lyst til å understreke at den stabiliteten og langsiktigheten som nå skapes, har avløst en periode med usikkerhet, som har preget tidligere regjeringers politikk overfor disse næringene. Jeg vil gjerne understreke at det å sikre refusjonsordninger for sjøfolk, det å videreføre nettolønnsordningen, slik Regjeringen har gjort, har vært et viktig element i det å legge stabile og langsiktige rammevilkår for næringen, noe som er særdeles positivt.

Jeg har lyst til å peke på et element som er en følge av de endringene som nå er gjort, og det er at rederiene betaler inn til et kompetansefond for alle som er omfattet av nettolønnsordningen. Dette fondet gir tilskudd til opplæringsstillinger, ulike kompetanse- og rekrutteringstiltak og andre tiltak som sikrer en positiv utvikling for maritim sektor. Fondet gir også virkemidler til fiskere som rekrutteres til fiskefartøy. Det er bare et element der som en må ta opp, og det er at det er satt noen begrensninger i størrelsen på fiskefartøy som er omfattet av ordningen, og det er en sak som jeg mener en må se på.

Så til representanten Øyvind Korsberg, og også andre talere, bl.a. representanten Leif Helge Kongshaug fra Venstre, som i sine innlegg understreket at de går inn for å vurdere å øke fiskerfradraget til 150 000 kr for å bidra til å sikre fiskerinæringen likeverdige konkurransevilkår med bl.a. offshoreflåten. Dette er et av de forslagene som er kommet i den rapporten som er utarbeidet av Norges Fiskarlag, «Fra ungdom til fisker, fra fisker til fartøyeier», en rapport som kommer med klare anbefalinger om tiltak som kan bidra til å bedre rekrutteringen til fiskerinæringen. Som det er påpekt i innstillingen til denne saken, mener flertallet at vi må avvente høringen i denne saken før vi kan trekke noen konklusjoner. Høringen avsluttes 11. april, og jeg mener at vi da bør kunne jobbe med den problemstillingen etter den tid.

Fra Senterpartiets side har jeg lyst til å understreke at vi er fullt ut villige til å vurdere de forslagene som er fremmet av Norges Fiskarlag i denne saken, bl.a. økingen av fiskerfradraget.

Statsråd Dag Terje Andersen [11:57:16]: Regjeringen er opptatt av rekrutteringen til norsk skipsfart. Å skaffe tilgang på kvalifiserte sjøfolk framover er en utfordring. For å imøtekomme den utfordringen kreves det innsats både fra næringslivet selv og fra myndighetene. Regjeringen har lagt stor vekt på å sikre refusjonsordningen for sjøfolk, og har utvidet nettolønnsordningen til å omfatte flere grupper.

Denne regjeringen har ingen planer om å forandre vilkårene for adgangen til NIS-skip i norsk innenriksfart. For å sikre rekruttering til skipsfartsnæringen vil ikke en endring av fartsområdebegrensningene for NIS-skip være veien å gå.

Denne regjeringen har valgt å utvide støtteordningene til sjøfolk om bord i NOR-flåten. Refusjonsordningen og nettolønnsordningen for sjøfolk er videreført og utvidet, helt i tråd med Soria Moria-erklæringen. I år bevilges det

over 1,3 milliarder kr i tiltak for å sikre sysselsettingen av norske sjøfolk.

I tillegg til å utvide støtteordningene til sjøfolk om bord på NOR-skip arbeider Regjeringen med å gjeninnføre krav om arbeidstillatelse i norsk innenriksfart. Arbeid i Norge bør skje på norske vilkår, og et krav om arbeidstillatelse er et tiltak mot sosial dumping i kystfarten.

Vi har valgt å fremme disse tiltakene framfor å velge ordninger som vil medføre utvidet bruk av utenlandsk mannskap i norsk innenriksfart. Det sikrer i større grad sysselsettingen av norske sjøfolk, og bidrar til å oppfylle vår målsetting om å sikre arbeidsplasser og vekst i maritime næringer. Med disse tiltakene vil det heller ikke være behov for å forandre fartsområdebegrensningene for NIS-skipene.

En oppheving av fartsområdebegrensningene i sin helhet for NIS-skip vil også kunne være problematisk med hensyn til våre forpliktelser under EØS-avtalen.

Regjeringen har også videreført og utvidet ordningen der rederiene betaler inn et beløp til et kompetansefond for ansatte som er omfattet av nettolønnsordningen. Fondet gir tilskudd til ulike kompetanse- og rekrutteringstiltak og andre tiltak som sikrer en positiv næringsutvikling i maritim sektor.

Når det gjelder fiskeflåten, er det enighet om at det er viktig å vurdere langsiktige rekrutteringstiltak i tillegg til mer kortsiktige virkemidler for å sikre fiskeflåten godt kvalifisert mannskap. I september i fjor mottok Fiskeri- og kystdepartementet rapporten «Fra ungdom til fisker, fra fisker til fartøyeier». Rapporten kommer med klare anbefalinger om rekrutteringstiltak i fiskerinæringen, og anbefalingene skal følges opp. Den rapporten er nå ute på høring.

Vi har også mottatt forslag til tiltak for å forbedre rammevilkårene for fiskeflåten. Forslagene er nå til vurdering.

Denne regjeringen har gitt norsk skipsfart en ny kurs for å sikre verdiskaping og sysselsetting i de maritime næringer gjennom gode og stabile rammevilkår.

Denne regjeringen har ikke planer om å foreslå forandring av fartsområdebegrensningene for NIS-skip. Vi har valgt å utvide støtteordningene for mannskap om bord på NOR-skip samt å arbeide for å gjeninnføre krav om arbeidstillatelse i norsk innenriksfart. Det sikrer i større grad sysselsetting av norske sjøfolk og bidrar til å oppfylle vår målsetting om å sikre arbeidsplasser og vekst i maritime næringer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Korsberg (FrP) [12:00:45]: Det som har vært gledelig i debatten så langt, er den positive omtalen økningen av fiskerfradraget har fått. Det tror jeg er veldig viktig, for innenfor fiskerinæringen er det tøffe utfordringer med NO_x-avgift, leveringsplikt, distriktskvote og en rekke statlige reguleringer som griper inn i næringen – man føler en frustrasjon i næringen.

En del av talerne fra de andre partiene har pekt på konkurranseforskjellen mellom fiskerinæringen og annen

skipsfartsnæring som har nettolønnsordning. Fjerner man nettolønnsordningen, fjerner man i realiteten noen tusen norske arbeidsplasser. Spørsmålet mitt er: Kan statsråden garantere at man ikke svekker nettolønnsordningen?

Det andre spørsmålet gjelder fiskerfradraget. Jeg skal ikke spørre om det kommer i revidert statsbudsjett, for da vet jeg svaret. Men hvor positivt kan statsråden uttale seg om hvorvidt man vil gjøre noen grep i revidert statsbudsjett når det gjelder fiskerfradraget?

Statsråd Dag Terje Andersen [12:01:54]: For det første er representanten Korsberg kjent med at denne regjeringen har vært opptatt av, og betalt det som er nødvendig, for å få på plass nettolønnsordningen, og vi har til hensikt å videreføre den. For øvrig er jeg glad for representantens og Fremskrittpartiets støtte til innstillingen i den saken som vi nå behandler.

Når det gjelder spørsmålet om hvor positiv statsråden kan være til et konstruktivt forslag om å øke fiskerfradraget som alternativ til andre løsninger for å sette fiskerisektoren i en bedre konkurransesituasjon, er det helt riktig som representanten antyder, at jeg ikke kan svare på det verken når det gjelder revidert budsjett, eller – eventuelt – når det gjelder statsbudsjettet. Vi har sagt at vi synes det er en mye mer konstruktiv tilnærming enn andre alternativer. Selv om det ikke er foreslått herfra, har noen vært inne på å ha nettolønnsordning også i fiskerisektoren. Vi synes det er et bedre alternativ å vurdere fiskerfradraget. Nå er det jo vanligvis enighet om at vi i revidert budsjett i hovedsak skal gjennomføre vedtatt budsjett – ikke mye ny politikk. Dette er en antydning, men ikke noe fullstendig svar.

Torbjørn Hansen (H) [12:03:14]: Jeg vil spørre statsråden om han ser at konkurranseforholdene og konkurranseflaten mellom offshoresektoren og fiskerinæringen er et alvorlig problem for fiskerinæringen, for det første svaret statsråden sendte til komiteen i denne saken, inneholdt knapt et ord om situasjonen i fiskerinæringen.

Så vil jeg vise til brev fra Fiskebåtredernes Forbund om saken som lanserer fem forskjellige mulige tiltak for å gjøre noe med problemet. Det ene er å gi fiskerne den samme nettolønnsordningen som skipsfarten har. Det andre er å øke andelen utenlandske ansatte i fiskerinæringen. Det tredje er å øke andelen utenlandske ansatte i offshorenæringen ved å oppheve områdebegrensningene i NIS. Det fjerde er å bedre strukturordningen, slik at man får en bedre lønnsomhet i fiskerinæringen. Det femte tiltaket er kostnadsreduserende tiltak, som f.eks. å heve fiskerfradraget.

Kan vi forvente at Regjeringen gjør noe aktivt i forhold til denne situasjonen, eller blir dette bare prosesser og omtale og lite konkret handling for fiskerinæringen?

Statsråd Dag Terje Andersen [12:04:21]: Jeg skjønner at representanten har store forventninger til Regjeringen. Det er det grunn til, for det som er grunnlaget for spørsmålet, er at det er en vellykket historie om hvordan vi håndterer den flåten som jobber i Nordsjøen, som igjen

er grunnlaget for at utfordringen i det hele tatt er der. Vi har fått en regjering som er forutsigbar i forhold til de rammevilkårene som er for NOR-flåten i Nordsjøen, med nettolønnsordning osv. Vi har altså gitt et grunnlag for investeringer og optimisme i norsk skipsfart, som det ikke har vært på lenge. Det er utgangspunktet, og derfor skjønner jeg at representanten har forventninger til Regjeringen.

Som jeg sa i mitt hovedinnlegg, er det slik at alle disse forslagene og de forslagene som er knyttet til Fiskarlagets innspill til rekruttering i fiskeflåten, vil bli vurdert av Regjeringen, og vårt utgangspunkt er selvfølgelig også å styrke rekrutteringen til norske fiskerier framover. Jeg må også få lov til å nevne at det innenfor EØS-avtalen selvfølgelig er god adgang for utenlandsk arbeidskraft til å jobbe i den norske sektoren. Vi snakker om utenfor EØS-avtalens område.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [12:05:38]: Ei hovudutfordring no er rett og slett å betra fiskeflåten sine konkurransevilkår i kampen om arbeidskraft. Når eg les i skrivefrå Fiskarlaget at Finansdepartementet vil vurdere ein auke av fiskarfrådraget, vert eg delvis optimist. I samband med det kunne eg tenkja meg å be statsråden om eit råd. Bør eg korrigerer optimismen min, eller bør eg kanskje drista meg til å oppjustera optimismen min?

Statsråd Dag Terje Andersen [12:06:24]: Det er vanskelig å gi representanten Sørfohn noe råd når det gjelder optimisme, eller ikke optimisme. Men det vi i hvert fall kan være enige om, er at det er bedre grunnlag for optimisme i det svaret som foreligger fra Finansdepartementet denne gangen, for under den forrige regjering ble dette spørsmålet, meg bekjent, ikke vurdert i det hele tatt. Sånn sett går verden framover og i retning av optimisme, uten at det ligger noen bindinger med hensyn til hva som blir konklusjonen.

Leif Helge Kongshaug (V) [12:07:04]: Det er en betydelig frustrasjon blant fiskebåtredere – en fiskebåtredere kan eksempelvis ha kontor vegg i vegg med en offshoredere. Det finnes mange slike eksempler. Fiskebåtrederen kan ha en rekestråler som er på Grønland, f.eks., og er ofte lenger borte både geografisk og tidsmessig enn en som arbeider på et offshorefartøy. Å være borte i dag blir ofte sett på som en ulempe for familieliv og også for rekruttering til flåten.

Det er en betydelig frustrasjon å være nabo til en som får benytte seg av fordelene med en nettolønnsordning, mens en selv, fiskebåtrederen, ikke har mulighet til slikt tilskudd. Forstår statsråden den daglige frustrasjonen som oppleves her? Jeg skal ikke gå inn på grader av optimisme, men jeg vil bare spørre rett ut: Vil statsråden vurdere de innspillene som er kommet om fiskerfradrag og regelverket rundt det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett?

Statsråd Dag Terje Andersen [12:08:19]: Representanten Kongshaug sier at rederiene av og til ligger

vegg i vegg – ja, noen ganger er det jo snakk om det samme rederiet. Jeg har møtt representanter for rederinæringen i Kongshaugs deler av landet som påstår at de faktisk lever av Nordsjøen, men for fisk, og at det er de samme som driver i begge bransjer, i samme rederi.

Så utfordringen er der. Men jeg må få lov til å si at det som først og fremst slår meg i møte med den norske skipsfartsnæringen generelt, men også i møte med fiskebåtredere, er optimismen. Det er utgangspunktet. Så er det en konkurranse om arbeidskraft fordi det går bra i begge næringene. Det synes jeg er riktig å ha som utgangspunkt.

De forslag som representanten Kongshaug nevner, vil bli vurdert av Regjeringen – ikke bare av Nærings- og handelsdepartementet, men også av Finansdepartementet og andre som har ansvar for de forskjellige områder. Men jeg kan si at de eksemplene og de målsettingene som representanten Kongshaug nevnte i sitt innlegg, fullt ut deles av den nåværende regjering med sikte på en optimistisk framtid for denne næringen. Der går vi i samme retning, men vi har forskjellig oppfatning av noen av virkemidlene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, får en taletid på inntil 3 minutter.

Svein Flåtten (H) [12:10:05]: Under den forrige regjering ble norsk økonomi gjenreist og arbeidsledigheten brakt nedover. Norsk næringsliv fikk et sterkt oppsving, som fortsatt varer.

Den fremste utfordringen vår nå er mangelen på arbeidskraft, i motsetning til situasjonen i 2001, da Stoltenberg I-regjeringen gikk av. Da var arbeidsledigheten høy. Veksten og temperaturen i norsk økonomi har foreløpig vært beskyttet av et kinesisk slør over kostnadene, og av hjelp fra øst når det gjelder situasjonen på arbeidskraftsiden.

Men vi har et stort arbeidskraftproblem. Da er det paradoksalt at mens finansministeren sier at hun ligger våken om nettene og tenker på arbeidskrafts- og rekrutteringsproblemene til norsk næringsliv, sover tydeligvis næringsministeren atskillig bedre – kanskje for godt. Situasjonen på arbeidsmarkedet i norsk skipsfart, fiskerier, norsk virksomhet på sokkelen og i annen industri er anstrengt på arbeidskraftsiden. Knappheten i mange næringer er påtrengende. Det er flere ledige stillinger enn arbeidssøkere, og det fører til produksjonsbegrensninger og lønnspress. Ja, det meldes faktisk om mangel på byggematerialer.

Dette Dokument nr. 8-forslaget tar opp viktige spørsmål om rekrutteringsproblematikk. Det besvarer næringsministeren med henvisning til hva arbeidstakerorganisasjonene mener om dette spørsmålet. Visjonene hans for løsninger er ytterligere utvidelse av nettolønnsordninger, subsidiering og ellers restriksjoner.

Da Stortinget behandlet skipsfartsmeldingen i forrige periode, mente et stort flertall, Arbeiderpartiet inklusiv, at NIS-registerets fartsområde burde utvides. Flertallet pek-

te spesielt på at NIS er det eneste registeret i verden som har en avgrensning mot ikke å kunne delta i innenriksfart. Det var naturlig at flertallet den gangen var positivt, og spesielt pekte på en åpning mot norsk sokkel.

Hva har endret seg siden den gang? Ikke annet enn at arbeidsmarkedet nå er enda strammere. Da blir det utfordring å ståelig at et forsøk på å bedre arbeidskraftsituasjonen i Norge – ikke bare innenfor skipsfarten, for sjøfolk kan jobbe mange steder – møtes med henvisninger til at det er subsidiene som er viktige. Dette er sikkert et godt svar til sjømannsorganisasjonene, men det er ikke noe godt svar på den arbeidskraftsituasjonen vårt land nå står oppe i – verken totalt eller innenfor de forskjellige områder av skipsfart og fiskerier. Det er nærmest blitt slik at ethvert spørsmål til næringsministeren og til posisjonens representanter om maritime strategier besvares med svaret «nettolønnsordninger». Det minner meg stort sett om folkeeventyret «God dag, mann! – Økseskaft».

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2227)

S a k n r . 3

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av avgjerd nr. 1720/2006/EF av 15. november 2006 om fastsetjing av eit handlingsprogram for livslang læring (Innst. S. nr. 130 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 36 (2006-2007))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2227)

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram seks forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre
- forslagene nr. 2 og 3, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 4, 5 og 6, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres først over forslagene nr. 4–6, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å tilføre Q-Meieriene den lovede omstillingsstøtten.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å nedsette et uavhengig utvalg som kan komme med forslag til en ny markedsordning for melk, samt forslag til kompensasjon til de aktører i meierisektoren som har lidt tap på grunn av dagens regelverk.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å frata Tine rollen som markedsregulator og legge dette til en uavhengig aktør.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 78 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.21.43)

Presidenten: Det blir så votert over forslagene nr. 2 og 3, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å iverksette taksering av Tine snarest.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til å gjennomføre et eiermessig skille mellom Tine Råvare og Tine Industri. Skillet skal skje på en måte som ivaretar bøndernes eiendomsrett til verdiene i begge virksomheter.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 67 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.22.12)

Presidenten: Det blir så votert over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en ny vurdering av konkurranseforholdene i meierisektoren i Revidert nasjonalbudsjett for 2007, spesielt om hvorvidt det er nødvendig med forbedringer av rammevilkårene for private aktører for å sikre en reell mulighet til konkurranse.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 62 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.22.39)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:17 (2006-2007) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Øyvind Korsberg og Kåre Fostervold om tiltak for økt konkurranse i meierisektoren – vert avvist.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 60 stemmer for og 38 stemmer mot komiteens innstilling..

(Voteringsutskrift kl. 12.23.18)

Tore Hagebakken (A) og **Inger S. Enger (Sp)** (fra salen): President! Vi stemte feil!

Presidenten: Da tar vi en ny votering.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 67 mot 33 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 12.23.48)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Torbjørn Hansen på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
  - forslag nr. 2, fra Ingebrigt S. Sørfonn på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre
  - forslag nr. 3, fra Torbjørn Hansen på vegne av Høyre
- Det blir først votert over forslag nr. 3, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å oppheve fartsområdebegrensningene i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS).»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 84 mot 16 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 12.24.35)

Presidenten: Det blir så votert over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringa gjennom forskrift opna for at skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) kan ta på seg oppdrag til/frå installasjonar på norsk sokkel.»

Høyre har varslet at de ønsker å støtte forslaget subsidiært.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 76 mot 24 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 12.25.04)

Presidenten: Forslag nr. 1, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre lyder:

«Dokument nr. 8:18 (2006-2007) – representantframlegg frå stortingsrepresentantane Torbjørn Hansen, Svein Flåtten, Elisabeth Røbekk Nørve og Finn Martin Vallersnes om tiltak for å betra rekrutteringssi-

tuasjonen i fiskeri- og skipsfartsnæringa – vert lagt ved protokollen.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:18 (2006-2007) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Svein Flåtten, Elisabeth Røbekk Nørve og Finn Martin Vallersnes om tiltak for å bedre rekrutteringssituasjonen i fiskeri- og skipsfartsnæringen – avvises.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 76 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.25.53)

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget gjev samtykke til at Noreg tek del i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av avgjerd nr. 1720/2006/EF 15. november 2006 om fastsetjing av eit handlingsprogram for livslang læring.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r . 4*Referat*

1. (151) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Laila Dåvøy og Bjørg Tørresdal om tiltak for økt trygghet i byene (Dokument nr. 8:46 (2006-2007))

Enst.: Sendes justiskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for helse- og omsorgskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.30.